Aanbiedingsbrief
Onze kernboodschappen
Onze conclusies
Uitkomsten controle 2023
Jaarverslag
Speerpunten
Vooruitblik
Onze samenwerking
Bijlagen

Accountantsverslag 2023

Gemeente Haarlemmermeer

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
29 mei 2024

Aanbiedingsbrief
Onze kernboodschappen
Onze conclusies
Uitkomsten controle 2023
Jaarverslag
Speerpunten
Vooruitblik
Onze samenwerking
Bijlagen

Aanbiedingsbrief

Gemeente Haarlemmermeer
T.a.v. de raad en het college van burgemeester en wethouders
Taurusavenue 100
2132 LS HOOFDDORP

29 mei 2024

Referentie: NLE00023562.1.1

Geachte leden van de raad en het college,

Hierbij bieden wij u ons accountantsverslag aan dat wij hebben opgesteld in het kader van onze opdracht om de jaarrekening 2023 (de 'jaarrekening') van de gemeente Haarlemmermeer te controleren. We hebben de controle uitgevoerd in overeenstemming met ons controleplan van 11 september 2023. Daarnaast geven wij invulling aan de aanvullende berichtgeving op 12 april 2024 over de invoering van de rechtmatigheidsverantwoording en onze controleverklaring daarbij.

Ons accountantsverslag gaat in op de belangrijkste bevindingen uit onze controle van uw jaarrekening en is met uw ambtelijke organisatie besproken op 17 april 2024 en op 23 mei 2024 tijdens de vergadering van de auditcommissie. Hebt u in de tussentijd nog vragen, neemt u dan gerust contact met ons op.

Wij bedanken u en uw medewerkers voor de medewerking tijdens onze controle.

Hoogachtend,
PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.

Martine Koedijk

drs. M.J.A. Koedijk RA RE
partner

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V., Thomas R. Malthusstraat 5, 1066 JR Amsterdam, Postbus 90357, 1006 BJ Amsterdam
T: 088 792 00 20, F: 088 792 96 40, www.pwc.nl

'PwC' is het merk waaronder PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. (KvK 34180285), PricewaterhouseCoopers Belastingadviseurs N.V. (KvK 34180284), PricewaterhouseCoopers Advisory N.V. (KvK 34180287), PricewaterhouseCoopers Compliance Services B.V. (KvK 51414406), PricewaterhouseCoopers Pensions, Actuarial & Insurance Services B.V. (KvK 54226368), PricewaterhouseCoopers B.V. (KvK 34180289) en andere vennootschappen handelen en diensten verlenen. Op deze diensten zijn algemene voorwaarden van toepassing, waarin onder meer aansprakelijkheidsvoorwaarden zijn opgenomen. Op leveringen aan deze vennootschappen zijn algemene inkoopvoorwaarden van toepassing. Op www.pwc.nl treft u meer informatie over deze vennootschappen, waaronder deze algemene (inkoop) voorwaarden die ook zijn gedeponeerd bij de Kamer van Koophandel te Amsterdam.

Aanbiedingsbrief
Onze kernboodschappen
Onze conclusies
Uitkomsten controle 2023
Jaarverslag
Speerpunten
Vooruitblik
Onze samenwerking
Bijlagen

Onze kernboodschappen

In dit hoofdstuk hebben we onze kernboodschappen samengevat.

01

Aanbiedingsbrief
Onze kernboodschappen
Onze conclusies
Uitkomsten controle 2023
Jaarverslag
Speerpunten
Vooruitblik
Onze samenwerking
Bijlagen

Dit verslag is uitsluitend opgesteld voor gebruik door de raad en het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Haarlemmermeer. Op dit verslag kan niet door derden worden gesteund aangezien derden niet op de hoogte zijn van het doel van de werkzaamheden en de resultaten onjuist kunnen interpreteren.
Wij aanvaarden geen aansprakelijkheid, zorgplicht en/of verantwoordelijkheid jegens andere partijen dan de gemeente Haarlemmermeer.

Onze kernboodschappen (1/2)

Een goedkeurende controleverklaring

Wij hebben onze accountantscontrole van de jaarrekening 2023 van de gemeente Haarlemmermeer afgerond. Wij verstrekken een goedkeurende controleverklaring op het aspect getrouwheid. In onze verklaring nemen we een paragraaf op ter benadrukking voor het feit dat er sprake is van rechtmatigheidsfouten boven de verantwoordingsgrens. Dit alles onder voorbehoud van ongewijzigde vaststelling van de jaarrekening door de raad. Verder geldt dat we geen indicaties van interne fraude en/of niet-naleving van wet- en regelgeving hebben. Wel zijn er naar aanleiding van diverse meldingen over twee zorgaanbieders aanwijzingen van vermoedens van fraude.

College geeft oordeel ‘onrechtmatig’ in rechtmatigheidsverantwoording

Het college heeft een verantwoording over rechtmatigheid opgesteld in de jaarrekening en nader toegelicht in de paragraaf ‘Bedrijfsvoering’.

- De toelichting op rechtmatigheid in de jaarrekening voldoet aan de vereisten van Financiële verordening 212.
- Het oordeel van het college is dat de baten, lasten en balansmutaties niet rechtmatig tot stand zijn gekomen. De grootste afwijkingen betreffen de begrotingsonrechtmatigheden die niet tijdig gemeld zijn aan de raad voor €66,4 miljoen (mede omdat er geen afspraken over het begrip ‘tijdig melden’ zijn gemaakt in de Financiële verordening) en de onrechtmatige aanbestedingen voor €14,1 miljoen. Deze laatste bestaat voor €12,1 miljoen uit de onrechtmatige aanbesteding van de uitgaven voor de opvang van ontheemden uit Oekraïne.

Ontwikkelingen in uw gemeente

In het ruimtelijk domein zien we dat het risicoprofiel van de grondexploitaties is verhoogd. Voor de projecten Sectorpark en Nieuw-Vennep Zuid wordt overwogen om opvang van migranten en asielzoekers in flex-woningen te realiseren. Dit heeft als gevolg dat er mogelijk lagere grondopbrengsten kunnen worden gerealiseerd.

De realisatie van de lasten in het sociaal domein valt wederom hoger uit dan de initieel begrote lasten. We zien in de laatste jaren dat de lasten optimistisch worden begroot in de programmaverantwoording. De volumegroei wordt echter wel meegenomen in de begroting als stelpost. Alleen in het eerste begrotingsjaar wordt de volume- en prijsstijging binnen het programma geraamd.
Wij adviseren u om de meerjarenbegroting op dit gebied kritisch tegen het licht te houden en waar van toepassing de stelposten mee te nemen in de programma’s om tot een meer realistische begroting te komen. Dit zodat de meerjarenbegroting uw transformatieopgaven goed reflecteert. Om vervolgens de taakstelling uit hoofde van de hervormingsagenda te ‘challengen’ en waar nodig aanscherpingen door te voeren op het ingezette beleid en/of aanvullende maatregelen te treffen. Wij adviseren u om daarbij de consequenties op de doelstellingen van de gemeente Haarlemmermeer te betrekken.

Financiële positie is gezond door de positieve resultaten afgelopen jaren

In de jaarrekening 2023 zijn budgetoverhevelingen van €9,5 miljoen verantwoord. Deze zijn grotendeels gerelateerd aan de energietoeslag en specifieke uitkeringen die niet in 2023 zijn gerealiseerd. Na de budgetoverhevelingen is het nettoresultaat €7,3 miljoen.

De financiële positie van de gemeente Haarlemmermeer is gezond. Dit wordt mede veroorzaakt door de storting van het resultaat over 2022 in de algemene dekkingsreserve. Er is echter wel aandacht nodig voor de toekomst vanwege de structurele tekorten in 2026 en verder. Het college heeft eind 2023 een plan van aanpak ombuigingen opgesteld, waarbij ambtelijk een omvangrijk pakket aan maatregelen wordt samengesteld.

Aanbiedingsbrief
Onze kernboodschappen
Onze conclusies
Uitkomsten controle 2023
Jaarverslag
Speerpunten
Vooruitblik
Onze samenwerking
Bijlagen

Onze kernboodschappen (2/2)

Wij adviseren u als raad om uw wensen ten aanzien van de uitwerking van het voorstel van ombuigingen kenbaar te maken aan het college. Bijvoorbeeld dat wordt uitgewerkt wat de consequentie of het risico is van de voorgestelde ombuiging voor de realisatie van de doelstellingen en/of de kwaliteit van de dienstverlening en hoe het college de ombuiging gaat realiseren.

De verbetering van de informatiewaarde is een onderhanden proces

- De jaarrekening en het jaarverslag zijn met elkaar verenigbaar.
- De verbetering van de informatiewaarde van het jaarverslag is een proces dat onderhanden is aan de hand van de Duisenberg-methode. Wij hebben onze observaties vanuit de controle opgenomen in het onderdeel Kwaliteit en informatiewaarde jaarverslag. Bijvoorbeeld de opmaak en leesbaarheid van de risico-inventarisatie kan worden versterkt door een overzichtstabel op te nemen voor de toelichtingen met de kwantificering van de risico's.

De opvolging aanbevelingen rondom de IT-omgeving verloopt traag

Wij adviseren om de nodige aandacht te geven aan het opvolgen van de IT-bevindingen, hetgeen volgens de interne rapportage over de status traag verloopt. Met de overgang naar de nieuwe financiële IT-systemen (standaardoplossingen in de 'cloud'), zal de manier van beheersen bovendien anders worden. Wij hebben begrepen dat de organisatie bij de opvolging rekening houdt met de toekomstige wijzigingen in de IT-omgeving.

Voorbereidingen op de implementatie van de nieuwe systemen

In november 2023 heeft de gemeente Haarlemmermeer de aanbesteding gegund voor de nieuwe systemen ter ondersteuning van de financiële administratie, de salarisadministratie en de subsidieadministratie.
De implementatie is in 2024 gestart en de overgang zal naar verwachting per 1 januari 2025 plaatsvinden. Voorafgaand aan de implementatie geven wij de organisatie een aantal aandachtspunten mee. Het inrichten van een adequate en beheerste dataconversie is cruciaal, zodat alle data juist worden gemigreerd naar de nieuwe systemen en er geen gegevens verloren gaan. Daarbij is het ook relevant om de dataconversie en de (aansluit)werkzaamheden daarop duidelijk te documenteren om een controle (ook ten behoeve van de jaarrekeningcontrole) achteraf mogelijk te maken.

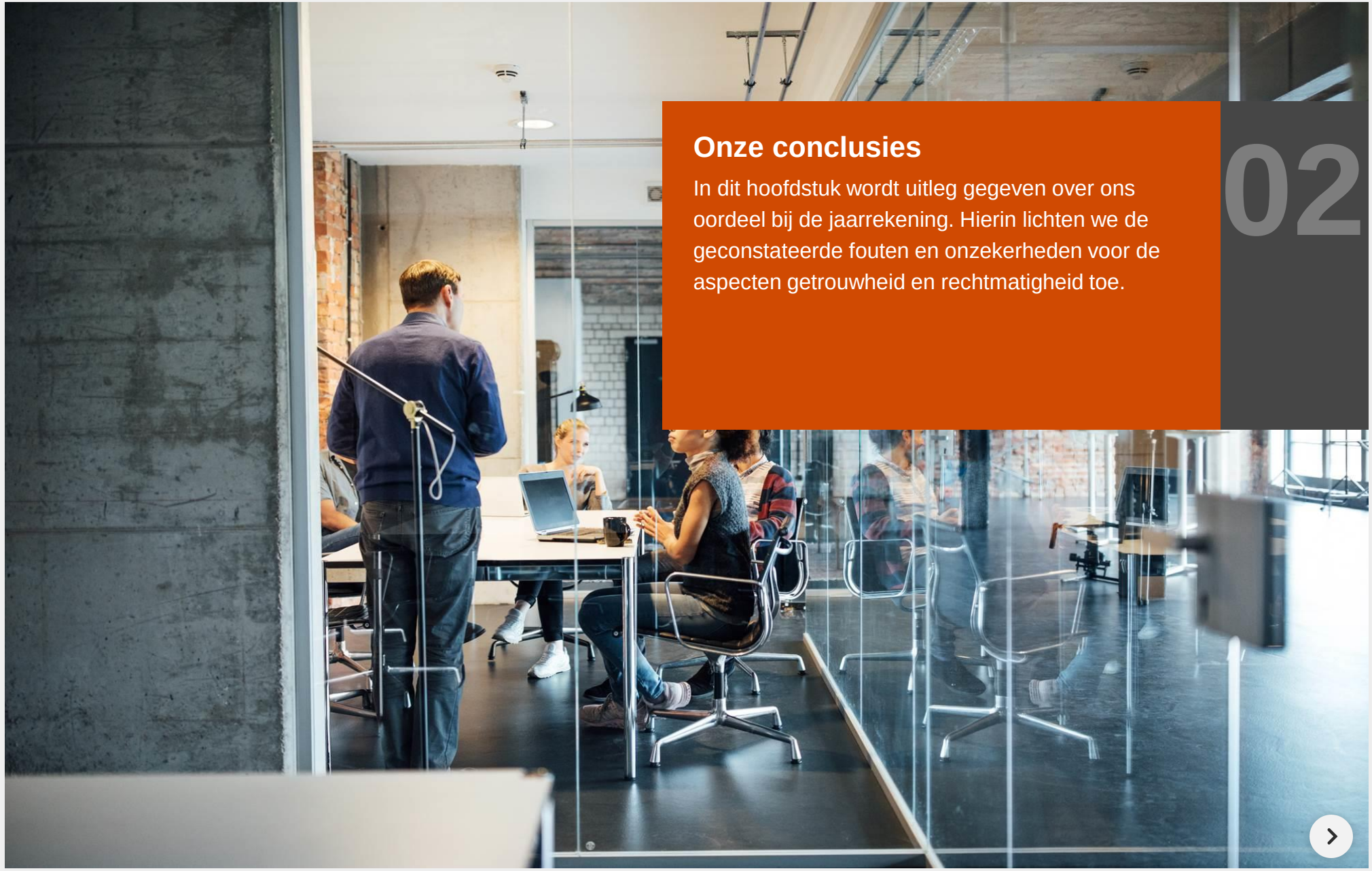
De voorziening verlofsparen is wederom te laag verantwoord

De voorziening verlofsparen is net als in 2022 te laag verantwoord. De omvang van de openstaande bovenwettelijke vakantie-uren is €1,9 miljoen en in de jaarrekening is een voorziening van €0,4 miljoen opgenomen. Daarmee is het controleverschil €1,5 miljoen; dit is niet aangepast in de definitieve jaarrekening.

Het dynamiseren van de controle heeft bijgedragen aan een rustig verloop van de controle

Naar aanleiding van de controle 2022 hebben we een gezamenlijke evaluatiesessie gehouden. De gemaakte afspraken zijn aan beide kanten opgepakt. Met name het dynamiseren van de controle heeft bijgedragen aan een rustig verloop van de jaarrekeningcontrole. We hebben de samenwerking als positief ervaren.

Aanbiedingsbrief
Onze kernboodschappen
Onze conclusies
Uitkomsten controle 2023
Jaarverslag
Speerpunten
Vooruitblik
Onze samenwerking
Bijlagen

Onze conclusies

In dit hoofdstuk wordt uitleg gegeven over ons oordeel bij de jaarrekening. Hierin lichten we de geconstateerde fouten en onzekerheden voor de aspecten getrouwheid en rechtmatigheid toe.

02

Aanbiedingsbrief
Onze kernboodschappen
Onze conclusies
Uitkomsten controle 2023
Jaarverslag
Speerpunten
Vooruitblik
Onze samenwerking
Bijlagen

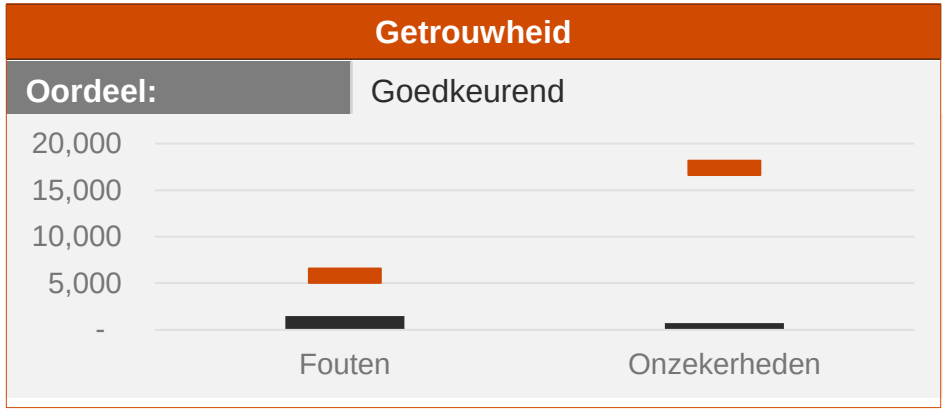
Onze conclusies

Ons oordeel bij de getrouwheid van uw jaarstukken 2023 is goedkeurend; we benadrukken dat de rechtmatigheidsfouten uitkomen boven de verantwoordingsgrens.

Uw jaarrekening geeft een getrouw beeld

Wij hebben onze accountantscontrole van de jaarrekening 2023 van de gemeente Haarlemmermeer afgerond. Wij zijn van plan een goedkeurende controleverklaring op het aspect getrouwheid te verstrekken. Dit alles onder voorbehoud dat de raad de jaarrekening ongewijzigd vaststelt.

In onze verklaring nemen we een paragraaf op ter benadrukking van het feit dat er sprake is van rechtmatigheidsfouten boven de verantwoordingsgrens.
Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door het niet tijdig melden van begrotings-onderschrijdingen van baten en lasten en overschrijdingen van baten, mede omdat rondom het begrip ‘tijdig melden’ geen afspraken zijn gemaakt met de raad in de financiele verordening. Daarnaast is de onrechtmatige aanbesteding voor de opvang van ontheemden uit Oekraïne een belangrijke oorzaak van de overschrijding van de verantwoordingsgrens.

De verantwoording door het college in de rechtmatigheidsverantwoording is onderdeel van onze controle en voldoet aan de vereisten.

Rechtmatigheid specifieke uitkeringen

Wij geven in onze controleverklaring een goedkeurend oordeel over de rechtmatigheid van de baten, lasten en balansmutaties met betrekking tot de specifieke uitkeringen.

Fouten en onzekerheden geconstateerd in relatie tot getrouwheid

In totaliteit hebben we twee controleverschillen geconstateerd in relatie tot getrouwheid, waarvan er één is gecorrigeerd. De prestatielevering van de zorgleveranciers waarbij er aanwijzingen zijn van vermoede fraude hebben we opgenomen als onzekerheid. De overzichten van deze fouten en onzekerheden inzake getrouwheid worden hier getoond.

Overige informatie in uw jaarverslag is consistent met uw jaarrekening

Als accountants zijn wij ervoor verantwoordelijk dat wij in onze controleverklaring verslag uitbrengen over de overige informatie die in het jaarverslag is opgenomen. De overige informatie omvat uw jaarverslag, programmaverslag, de paragrafen en de bijlagen. Wij hebben geen materiële inconsistenties, materiële onjuistheden en/of omissies opgemerkt in de informatie die op grond van het BBV (Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten) moet worden verstrekt.

Aanbiedingsbrief
Onze kernboodschappen
Onze conclusies
Uitkomsten controle 2023
Jaarverslag
Speerpunten
Vooruitblik
Onze samenwerking
Bijlagen

Overzicht van gecorrigeerde fouten inzake getrouwheid

De volgende geconstateerde afwijking betreft de gecorrigeerde fouten in relatie tot getrouwheid, boven de gestelde rapporteringstolerantie van €200.000.

#	Beschrijving	Jaarrekeningpost	Fouten	Onzekerheden
1	**Crediteuren**: Onder de post crediteuren zijn vorderingen opgenomen voor €3.799.000. Deze zijn gecorrigeerd en geclassificeerd onder de vorderingen.	Crediteuren	€3.799.000	€0
		Totaal	**€3.799.000**	**€0**

Aanbiedingsbrief
Onze kernboodschappen
Onze conclusies
Uitkomsten controle 2023
Jaarverslag
Speerpunten
Vooruitblik
Onze samenwerking
Bijlagen

Overzicht van ongecorrigeerde fouten en onzekerheden inzake getrouwheid

De volgende geconstateerde afwijkingen betreffen de ongecorrigeerde fouten en onzekerheden in relatie tot getrouwheid, boven de gestelde rapporteringstolerantie van €200.000.

Het college heeft geconcludeerd dat het kwalitatieve en kwantitatieve effect niet materieel is. Wij zijn het eens met deze beoordeling van het college.

#	Beschrijving	Jaarrekeningpost	Fouten	Onzekerheden
1	**Voorzieningen:** De voorziening voor verlofsparen is te laag verantwoord.	Voorzieningen	€1.464.000	€0
2	Onzekerheid met betrekking tot de prestatielevering bij twee zorgaanbieders.	Zorglast		Maximaal €700.000
		Totaal	**€1.464.000**	**€700.000**

Aanbiedingsbrief
Onze kernboodschappen
Onze conclusies
Uitkomsten controle 2023
Rechtmatigheid
Ruimtelijk domein
Sociaal domein
Overige ontwikkelingen
Schattingen
Fraude en wet- en regelgeving
Update interne beheersing
Jaarverslag
Speerpunten
Vooruitblik
Onze samenwerking
Bijlagen

Uitkomsten controle 2023

In dit hoofdstuk beschrijven we de uitkomsten van de controle voor het ruimtelijk domein, het sociaal domein en de overige domeinen.

03

Aanbiedingsbrief
Onze kernboodschappen
Onze conclusies
Uitkomsten controle 2023
Rechtmatigheid
Ruimtelijk domein
Sociaal domein
Overige ontwikkelingen
Schattingen
Fraude en wet- en regelgeving
Update interne beheersing
Jaarverslag
Speerpunten
Vooruitblik
Onze samenwerking
Bijlagen

Rechtmatigheid

Uw rechtmatigheidsverantwoording voldoet aan de vereisten

Op basis van de Financiële verordening legt het college in 2023 verantwoording af over de rechtmatigheid van de baten, lasten en balansmutaties via de rechtmatigheidsverantwoording in de jaarrekening. Als uw accountant hebben wij de getrouwheid van de rechtmatigheidsverantwoording meegewogen in ons oordeel over de jaarrekening als geheel (indirect oordeel over de rechtmatigheid).

Het college is van mening dat de in deze jaarrekening verantwoorde baten, lasten en balansmutaties niet rechtmatig tot stand zijn gekomen binnen de daarvoor gestelde grens. De geconstateerde afwijkingen zijn als volgt:

- In totaal bedragen de begrotingsonrechtmatigheden €72,3 miljoen. Hiervan past €5,9 miljoen binnen het vooraf vastgestelde beleid en is daarmee acceptabel. De resterende €66,4 miljoen heeft betrekking op begrotings-afwijkingen die niet tijdig aan de raad zijn gemeld. Dit gaat specifiek om de afwijkingen tussen de realisatie (jaarrekening) en de aangepaste begroting (najaarsrapportage). Hierover zijn geen specifieke afspraken gemaakt met het college en de raad. Wij adviseren u om de Financiële verordening aan te passen, zoals wij in de raadsbrief 2023 hebben opgenomen. De (grote) afwijkingen ten opzichte van de begroting worden deels veroorzaakt doordat sprake is van schaarste.
- Vanuit het voorwaardecriterium is er in totaal €14,1 miljoen aan onrechtmatigheden geconstateerd. Hiervan heeft €12,1 miljoen betrekking op de onrechtmatig aanbestede contracten voor de opvang van ontheemden uit Oekraïne. Deze onrechtmatigheid is al met motivatie door het college gemeld aan de raad.

Rechtmatigheidsverantwoording van het college voldoet aan de vereisten

Op basis van onze werkzaamheden hebben wij de getrouwheid van uw rechtmatigheidsverantwoording vastgesteld en geconstateerd dat de toelichting toereikend is. Het college heeft onrechtmatigheden boven de verantwoordingsgrens (€5,85 miljoen) geconstateerd. De afwijkingen onder de verantwoordingsgrens zijn kort toegelicht in de jaarrekening en uitgebreider in de paragraaf ‘Bedrijfsvoering’.

Wij hebben inzicht verkregen in de wijze waarop de rechtmatigheids-verantwoording tot stand komt. Daarnaast hebben wij kennisgenomen van het VIC-plan en de uitgevoerde VIC-werkzaamheden en de algemene beheersingsmaatregelen binnen de gemeente.

Om de getrouwheid van de rechtmatigheidsverantwoording vast te stellen hebben wij de volgende werkzaamheden uitgevoerd:

- vastgesteld dat de rechtmatigheidsverantwoording is opgesteld conform de Kadernota rechtmatigheid 2023;
- vastgesteld dat de VIC-werkzaamheden conform het plan zijn uitgevoerd op de onderdelen van het voorwaardecriterium en/of detailwerkzaamheden op de juistheid en volledigheid van het begrotingscriterium en ten aanzien van Misbruik & Oneigenlijk gebruik (‘M&O’);
- aansluiten van de gerapporteerde afwijkingen (fouten en onduidelijkheden) op de onderliggende administratie;
- deelwaarnemingen op de uitgevoerde (VIC-)werkzaamheden op het voorwaardecriterium, begrotingscriterium en M&O.

Aanbiedingsbrief
Onze kernboodschappen
Onze conclusies
Uitkomsten controle 2023
Rechtmatigheid
Ruimtelijk domein
Sociaal domein
Overige ontwikkelingen
Schattingen
Fraude en wet- en regelgeving
Update interne beheersing
Jaarverslag
Speerpunten
Vooruitblik
Onze samenwerking
Bijlagen

Observaties jaarverslag

Toelichtingen in het kader van rechtmatigheid

Paragraaf ‘Bedrijfsvoering’

Wij hebben vastgesteld dat de paragraaf ‘Bedrijfsvoering’ voldoet aan de vereisten van de Kadernota rechtmatigheid 2023. Wij hebben vastgesteld dat de gemeente Haarlemmermeer een toelichting op alle afwijkingen in de rechtmatigheidsverantwoording heeft opgenomen voor zover deze de rapportagegrens overschrijden. Daarnaast zijn de maatregelen toegelicht over hoe deze afwijkingen in de toekomst worden voorkomen.

Begrotingsrechtmatigheid

Volgens artikel 28 van het BBV moeten over- en onderschrijdingen van zowel de baten als de lasten ten opzichte van de begroting na wijziging bij het overzicht van baten en lasten in de jaarrekening worden toegelicht. Wij hebben vastgesteld dat de toelichting inzake begrotingsrechtmatigheid voldoet aan de vereisten van het BBV.

Het college betrekt de afwijkende baten en onderschrijdingen van lasten en investeringen die niet tijdig tot een begrotingswijziging hebben geleid of niet tijdig zijn gemeld aan de gemeenteraad in de rechtmatigheids-verantwoording. En vanzelfsprekend ook de overschrijdingen van lasten en investeringen die niet passen binnen het vastgestelde beleid en de criteria uit de Financiële verordening.

Bij de eerstvolgende actualisatie van de Financiële verordening zal het college met de raad afspraken maken over wat tijdig melden is ter voorkoming van de begrotingsonrechtmatigheden in de toekomst en dat verankeren in de verordening.

Aanbiedingsbrief
Onze kernboodschappen
Onze conclusies
Uitkomsten controle 2023
Rechtmatigheid
Ruimtelijk domein
Sociaal domein
Overige ontwikkelingen
Schattingen
Fraude en wet- en regelgeving
Update interne beheersing
Jaarverslag
Speerpunten
Vooruitblik
Onze samenwerking
Bijlagen

Ruimtelijk domein (1/2)

De geprognosticeerde eindwaarde daalt ten opzichte van 2022

Het risicoprofiel van de grondexploitaties stijgt

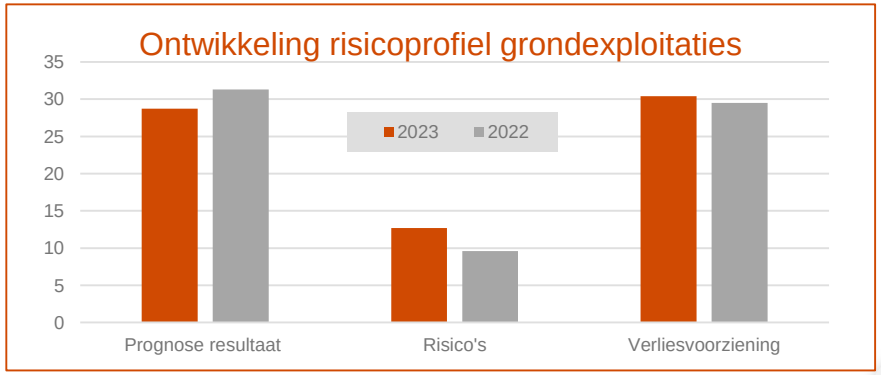
De projectwijzigingen in 2023, mede als gevolg van projectherzieningen, hebben een positieve impact gehad op de waardeontwikkeling. De aangepaste parameters op totaalniveau hebben echter een grotere negatieve impact waardoor het geprognosticeerde eindresultaat is gedaald naar €28,7 miljoen (2022: €31,3 miljoen). Dit saldo is exclusief het project Badhoevedorp Centrum omdat deze opbrengsten worden aangewend ter dekking van de bijdrage aan de omlegging van de A9 en gestort worden in de algemene dekkingsreserve.

De projectgerelateerde risico's zijn (zoals toegelicht in de paragraaf 'Weerstandsvermogen') gestegen naar €12,7 miljoen (2022: €9,6 miljoen). De stijging van het risicoprofiel wordt met name veroorzaakt door de projecten Sectorpark en Nieuw-Vennep Zuid. Overwogen wordt om de opvang van migranten en asielzoekers te realiseren in flex-woningen, hierover is de gemeente in gesprek met het Rijk. Dit heeft als gevolg dat mogelijk sprake zal zijn van lagere grondopbrengsten. Het effect hiervan is in totaal €3,0 miljoen voor deze projecten. Daarnaast inventariseert de gemeente Haarlemmermeer sinds het Meerjaren Perspectief Grondzaken 2021 (hierna: MPG) bij welke projecten de beperkte levering van transportcapaciteit elektriciteit een risico kan zijn. Het gewogen financieel effect van dit risico is €2,7 miljoen (2022: €2,0 miljoen). De toename komt doordat het risico is opgevoerd bij de projecten Raadhuisplein en omgeving en De Liede. Daarbij is door Liander/TenneT uitgesproken dat de beperkte levering van stroomcapaciteit tot 2030 kan duren in plaats van tot 2025.

De verliesvoorziening is in 2023 verhoogd met €0,9 miljoen

De verliesvoorziening wordt gevormd voor grondexploitaties waar een tekort wordt verwacht op de eindwaarde. Per jaareinde is de voorziening €30,4 miljoen (2022: €29,5 miljoen). De mutatie wordt voor het grootste deel veroorzaakt door drie projecten:

- Voor de grondexploitatie Rijsenhout Dorpscentrum was een voorziening getroffen van €4,1 miljoen. Omdat het project is afgesloten, is deze voorziening vrijgevallen.
- Een verslechtering van het project Sectorpark met €1,8 miljoen. Het saldo daalt voornamelijk door het opnemen van een raming voor de realisatie van het geluidsscherm langs het spoor om de woningbouw mogelijk te maken.
- De grondopbrengsten voor de Nieuwe Kom zijn niet geïndexeerd omdat de prijzen inmiddels zijn overeengekomen. Dit leidt tot een verslechtering van €2,6 miljoen.

Aanbiedingsbrief
Onze kernboodschappen
Onze conclusies
Uitkomsten controle 2023
Rechtmatigheid
Ruimtelijk domein
Sociaal domein
Overige ontwikkelingen
Schattingen
Fraude en wet- en regelgeving
Update interne beheersing
Jaarverslag
Speerpunten
Vooruitblik
Onze samenwerking
Bijlagen

Ruimtelijk domein (2/2)

Tussentijdse winstneming 2023 verwerkt conform BBV-uitgangspunten

De winstneming voor Badhoevedorp Centrum is €5,4 miljoen

Het BBV schrijft voor dat in sommige situaties, eerder dan bij het afsluiten van grondexploitaties, tussentijds winst genomen moet worden op basis van de *Percentage-of-Completion*-methode.

In 2023 is er €5,7 miljoen aan winst verantwoord, dit is inclusief de winst voor Badhoevedorp Centrum (€5,4 miljoen). Voor de overige projecten is de winstneming in totaal €0,3 miljoen. De ontwikkelingen in Badhoevedorp zijn positief in vergelijking met 2022. De uitgifte van de gronden in deelgebied Quatrebas, de te verwachten opbrengsten van het Surplus en de toevoeging van de opbrengsten voor de interne levering van de sportvelden zorgen voor een winst van €5,4 miljoen. De winst wordt ingezet ter dekking van de eerder ten laste van de algemene dekkingsreserve afgeboekte afdracht voor de omlegging van de A9 en wordt gestort in de algemene dekkingsreserve.

Oplevering grondbank GEM A4 zone west

De boekwaarde van het onderhanden werk, waaronder bouwgronden in exploitatie, is gedaald naar €52,7 miljoen (2022: €101,8 miljoen).
Voor €42,3 miljoen heeft dit betrekking op de levering van de grondbank GEM A4 zone west. Deze grondtransactie is een uitkomst van de samenwerkings-overeenkomsten inzake A4 zone west tussen de gemeente Haarlemmermeer, Schiphol Commercial B.V. en Schiphol Area Development Company N.V.
De grondverkoop heeft als doel om het Schiphol Trade Park te kunnen realiseren. Wij hebben vastgesteld dat de transactie juist en volledig is verwerkt en toegelicht in de jaarrekening.

De parameters voor de grondexploitaties zijn evenwichtig ingeschat

De waardering van uw grondexploitaties is voor een groot deel afhankelijk van schattingen. Om inzicht te krijgen in de financiële risico's stelt de gemeente exploitatieoverzichten op waarin een schatting is opgenomen van de te maken kosten en opbrengsten. Aan deze schattingen liggen diverse parameters en uitgangspunten ten grondslag. Wij hebben de gehanteerde uitgangspunten en parameters beoordeeld. Wij hebben vastgesteld dat de parameters zijn geactualiseerd. De parameters voor de grondexploitaties zijn evenwichtig bepaald.

Parameters	MPG 2024	MPG 2023	Schatting 2023	Schatting 2022
Rente	2,0%	1,4%	●	●
Disconteringsvoet	2,0%	2,0%	●	●
Kostenstijging	3,5%	6,0%	●	●
Opbrengstenstijging woningen	1,5%	1,5%	●	●
Opbrengstenstijging overig	1,5%	2,5%	●	●

● Optimistisch ● Evenwichtig ● Voorzichtig

Aanbiedingsbrief
Onze kernboodschappen
Onze conclusies
Uitkomsten controle 2023
Rechtmatigheid
Ruimtelijk domein
Sociaal domein
Overige ontwikkelingen
Schattingen
Fraude en wet- en regelgeving
Update interne beheersing
Jaarverslag
Speerpunten
Vooruitblik
Onze samenwerking
Bijlagen

Sociaal domein

De zorglasten in het sociaal domein nemen toe

Initiële begroting voor programma Zorg en Werk is optimistisch

In lijn met de afgelopen jaren zien we dat de initieel begrote lasten voor programma Zorg en Werk te optimistisch is (namelijk te laag). In 2023 is het verschil ruim €20 miljoen (2022: €14 miljoen). In het eerste begrotingsjaar wordt de volumegroei en prijsstijging binnen het programma geraamd. In de laatste jaren van de programmabegroting wordt de volumegroei meegenomen in de begroting als stelpost. Naast volumegroei en prijsstijgingen is er in de najaarsrapportage een nieuw risico opgenomen: ‘Zorglandschap Jeugdzorg’. Het nieuwe risico is gerelateerd aan de hinder die zorgaanbieders ondervinden van de personeelskrapte op de arbeidsmarkt. Hierdoor worden vacatures ingevuld met inhuur, wat meer geld kost. Wij adviseren u om de meerjaren-begroting op dit gebied kritisch tegen het licht te houden en waar van toepassing realistischer te maken (stelposten meenemen in de programma-begroting), zodat de meerjarenbegroting uw transformatieopgaven goed reflecteert.

De gemeente Haarlemmermeer heeft ombuigingen gedefinieerd

De gemeente Haarlemmermeer heeft in het kader van de gerelateerde transformatieopgave ombuigingen gedefinieerd voor het realiseren van kostenbesparingen. In de jaarrapportage 2023 programma Zorg en Werk heeft de gemeente Haarlemmermeer gerapporteerd over de ombuigingen-aanpak multiproblematiek (project Hestia) en de inzet van praktijk-ondersteuners JGGZ bij huisartsen.

In deze rapportage wordt beschreven dat de besparingen als gevolg van deze ombuigingen in totaal €1,3 miljoen bedragen (van de oorspronkelijk beoogde €3,3 mljoen). Indien het Rijk geen nadere invulling geeft aan de transformatie-opgave (€3,3 miljoen), is ons advies om de huidige aanpak (nogmaals) te ‘challengen’ op haalbaarheid op de langere termijn in relatie tot het plan van aanpak ombuigingen. We adviseren om daarbij de consequenties voor de doelstellingen van de gemeente Haarlemmermeer te betrekken.

Lasten per beleidsdoel in programma Zorg en Werk	Realisatie 2023 (x €1.000)	Begroting 2023 gewijzigd (x €1.000)	Begroting 2023 (x €1.000)	Realisatie 2022 (x €1.000)
A: Zorg en ondersteuning thuis	76.955	75.726	69.223	66.211
B: Zorg en ondersteuning verblijf	13.330	12.156	9.713	11.178
C: Werk boven uitkering	13.743	13.865	12.150	10.761
D: Bestaansminimum	50.598	49.497	43.865	51.893
Totaal	**154.626**	**151.244**	**134.951**	**140.043**

Aanbiedingsbrief
Onze kernboodschappen
Onze conclusies
Uitkomsten controle 2023
Rechtmatigheid
Ruimtelijk domein
Sociaal domein
Overige ontwikkelingen
Schattingen
Fraude en wet- en regelgeving
Update interne beheersing
Jaarverslag
Speerpunten
Vooruitblik
Onze samenwerking
Bijlagen

Overige ontwikkelingen (1/2)

Diverse ontwikkelingen in uw bedrijfsvoering

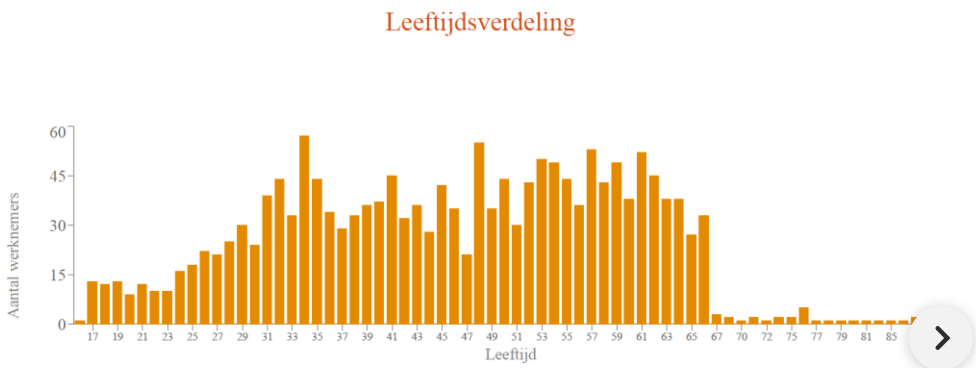
De voorziening verlofsparen is €1,5 miljoen te laag

Conform het BBV moet voor aan arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van niet gelijke omvang een voorziening worden gevormd. In 2022 is op basis van de cao een nieuwe regeling spaarverlof (of verlofsparen) geïntroduceerd. In totaal is er een voorziening van €0,9 miljoen gevormd. Deze bestaat voor €0,5 miljoen uit de voorziening voor verlofsparen en voor € 0,4 miljoen uit de voorziening voor de bovenwettelijke vakantie-uren. Voor de bovenwettelijke vakantieuren is de voorziening niet aangepast in 2023. Omdat er sprake is van een niet gelijkmatige omvang van deze voorziening, moet deze voorziening op basis van het BBV worden gecorrigeerd naar het openstaande saldo per 31 december 2023. De omvang van de openstaande bovenwettelijke vakantie-uren is €1,9 miljoen. Daarmee is het controleverschil €1,5 miljoen. Dat is niet aangepast in de definitieve jaarrekening.

De strategische personeelsplanning heeft de aandacht van het college

De gemeente Haarlemmermeer heeft de ambitie om de ambtelijke organisatie te versterken om de huidige en toekomstige opgaven te kunnen realiseren. Het versterken van de ambtelijke organisatie is één van de randvoorwaarden om de uitvoeringskracht van de gemeente te borgen. In het afgelopen jaar zijn diverse stappen gezet, waaronder het vervullen van bijna 300 vacatures. Daarnaast heeft de positionering op de arbeidsmarkt, het binden van bestaande werknemers en het goed ontvangen en behouden van nieuwe werknemers de aandacht van het college. Dit zijn belangrijke stappen die worden gezet in tijden van krapte op de arbeidsmarkt. Wij adviseren u om in uw strategische personeelsplanning en -beleid aandacht te schenken aan de in de toekomst benodige competenties, zodat daarmee bij de werving, de personeelsontwikkeling en het behoud rekening kan worden gehouden. Denk bij toekomstige kennis en vaardigheden bijvoorbeeld aan de ontwikkelingen met betrekking tot digitalisering/AI en de nieuwe(re) taken zoals de energietransitie en het realiseren van een circulaire economie. Investeren in een duurzame arbeidsmarktstrategie, talentmanagement en in de wendbaarheid van de gemeentelijke organisatie is van belang, mede in relatie tot de landelijke uitstroom van werknemers door de vergrijzing.

Wij hebben in onze controle gebruikgemaakt van tooling op het gebied van de personeelskosten, HR Insights. De tool geeft ons naast controle-informatie ook relevante informatie over bijvoorbeeld de leeftijdsverdeling. In het tabel hieronder ziet u dat het grootste deel van het werknemersbestand tussen de 35 en 60 jaar oud is.

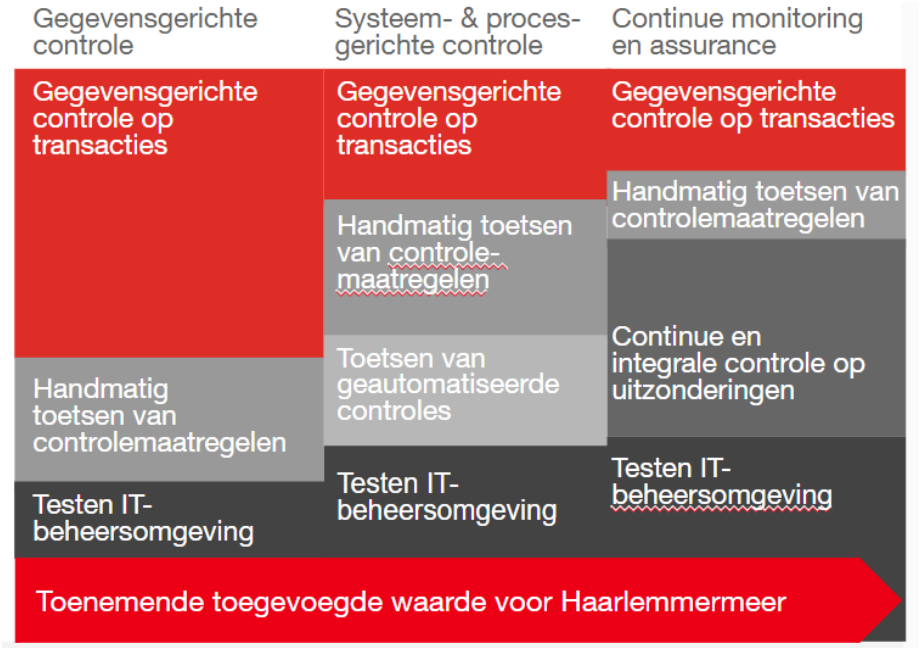
Aanbiedingsbrief
Onze kernboodschappen
Onze conclusies
Uitkomsten controle 2023
Rechtmatigheid
Ruimtelijk domein
Sociaal domein
Overige ontwikkelingen
Schattingen
Fraude en wet- en regelgeving
Update interne beheersing
Jaarverslag
Speerpunten
Vooruitblik
Onze samenwerking
Bijlagen

Overige ontwikkelingen (2/2)

Diverse ontwikkelingen in uw bedrijfsvoering

Gezamenlijk op pad naar continue monitoring en *assurance*

Digitalisering dringt steeds verder door in de dienstverlening en bedrijfsvoering van de gemeente Haarlemmermeer. In de ‘Visie op digitalisering: samen slimmer’ heeft de gemeenteraad vastgesteld dat digitalisering gaat worden ingezet voor het verbeteren van de dienstverlening. In de Uitvoeringsagenda digitalisering 2023–2025 is nader invulling gegeven aan de activiteiten die worden uitgevoerd om de visie te verwezenlijken. Het datagedreven werken is onderdeel van de uitvoeringsagenda. De implementatie van de nieuwe financiële systemen in 2025 is een mogelijkheid om het datagedreven werken verder vorm te geven en ook om daarbij de inrichting van het stelsel van interne beheersing te betrekken, bijvoorbeeld via continue monitoring (in plaats van gegevensgerichte deelwaarnemingen uit te voeren in de derde lijn). Wij gaan graag in gesprek met de organisatie om gezamenlijk te inventariseren welke kansen er zijn voor de gemeente Haarlemmermeer. Daarbij zullen we onze, bij de aanbesteding aangeboden tool CMP opnieuw agenderen om een eerste stap te kunnen maken met continue monitoring. Voor de toekomst zien wij ook kansen voor het doorontwikkelen van de jaarrekeningcontrole naar een datagedreven controle.

Aanbiedingsbrief
Onze kernboodschappen
Onze conclusies
Uitkomsten controle 2023
Rechtmatigheid
Ruimtelijk domein
Sociaal domein
Overige ontwikkelingen
Schattingen
Fraude en wet- en regelgeving
Update interne beheersing
Jaarverslag
Speerpunten
Vooruitblik
Onze samenwerking
Bijlagen

Schattingen (1/2)

De schattingen van het college nader uitgelicht

Bij het opstellen van de jaarrekening moet het college belangrijke boekhoudkundige schattingen, beoordelingen en aannames toepassen en toelichten. Wij hebben de belangrijkste schattingen, beoordelingen en aannames die door het college zijn gedaan beoordeeld en concluderen dat deze zijn gebaseerd op passende bewijsstukken en goed uitgebalanceerde overwegingen. Onderstaande tabel bevat een overzicht van onze bevindingen met betrekking tot die schattingen en oordelen.

Schatting	Waarde (x €1 miljoen)		Oordeel		Opmerkingen
	2023	2022	2023	2022	
Afschrijvingen van (im)materiële vaste activa	31,5	75.2	●	●	Het activabeleid van de gemeente ligt ten grondslag aan de wijze van afschrijven op materiële vaste activa. De gehanteerde afschrijvingspercentages zijn gebruikelijk in de sector. De afschrijvingslasten in 2022 waren hoger vanwege de afboeking inzake de A9.
De waardering van het vastgoed	283	274	●	●	Vastgoed kan een economische of een maatschappelijke functie hebben. Vastgoed met een maatschappelijke functie (bijvoorbeeld een schoolgebouw) mag niet worden afgewaardeerd. De waardering van het vastgoed met een economische functie hebben we in detail gecontroleerd.
De waardering van de grondexploitaties	52,7	102	●	●	Wij zijn van mening dat de schattingen met betrekking tot de grondexploitaties een betrouwbaar beeld geven van de waardering van uw grondexploitaties. De uitgangspunten die in de berekeningen gehanteerd worden zijn, voor zover mogelijk, onderbouwd met rapportages van externe partijen. De daling ten opzichte van 2022 wordt met name veroorzaakt door de levering van percelen van de grondbank GEM A4 zone west voor €42,3 miljoen.

● Controleverschil ● Optimistisch ● Evenwichtig ● Voorzichtig

Aanbiedingsbrief
Onze kernboodschappen
Onze conclusies
Uitkomsten controle 2023
Rechtmatigheid
Ruimtelijk domein
Sociaal domein
Overige ontwikkelingen
Schattingen
Fraude en wet- en regelgeving
Update interne beheersing
Jaarverslag
Speerpunten
Vooruitblik
Onze samenwerking
Bijlagen

Schattingen (2/2)

Schatting	Waarde (x €1 miljoen)		Oordeel		Opmerkingen
	2023	2022	2023	2022	
De juistheid en volledigheid van de onderhoudsvoorziening	4,3	3,8	●	●	Voor het onderhoud van vastgoedobjecten wordt een voorziening voor groot onderhoud aangehouden. Deze voorziening is gebaseerd op een meerjarenonderhoudsplan. Gedurende 2023 is er €2,4 miljoen gedoteerd en €1,9 miljoen onttrokken (‘aangewend’). Wij hebben de schatting als evenwichtig beoordeeld.
De waardering van de financiële vaste activa	113	111	●	●	Wij hebben de waardering van uw financiële vaste activa gecontroleerd, waaronder de deelnemingen en de leningen. Wij concluderen dat de inschattingen van het college ten aanzien van deze deelnemingen en (gerelateerde) leningen evenwichtig tot stand gekomen zijn.
De waardering van de APPA-voorziening	7,1	6,6	●	●	De voorziening voor wethouderspensioenen (APPA) per eind 2023 is onderbouwd door actuariële berekeningen van een externe serviceorganisatie. Deze organisatie heeft de uitgangspunten uit de circulaire van het ministerie gebruikt. Wij zijn akkoord met deze uitgangspunten.
Voorziening verlofsparen	0,9	0,6	●	●	In 2022 is op basis van de cao een nieuwe regeling spaarverlof (of verlofsparen) geïntroduceerd. In totaal is er een voorziening van €0,9 miljoen gevormd. Deze bestaat voor €0,5 miljoen uit de voorziening voor verlofsparen en voor € 0,4 miljoen uit de voorziening voor de bovenwettelijke vakantie-uren. De omvang van de openstaande bovenwettelijke vakantie-uren is €1,9 miljoen. Daarmee is het controleverschil €1,5 miljoen. Dit is niet aangepast in de definitieve jaarrekening.

● Controleverschil ● Optimistisch ● Evenwichtig ● Voorzichtig

Aanbiedingsbrief
Onze kernboodschappen
Onze conclusies
Uitkomsten controle 2023
Rechtmatigheid
Ruimtelijk domein
Sociaal domein
Overige ontwikkelingen
Schattingen
Fraude en wet- en regelgeving
Update interne beheersing
Jaarverslag
Speerpunten
Vooruitblik
Onze samenwerking
Bijlagen

Fraude en wet- en regelgeving

Meldingen over onrechtmatige bestedingen door zorgaanbieders leiden tot een onrechtmatigheid

Frauderisicoanalyse is geactualiseerd

Wij hebben tijdens onze controle bijzondere aandacht besteed aan het proces dat u hebt opgezet om frauderisico's en risico's op het niet naleven van wet- en regelgeving te identificeren, zoals uw gedragscode, klokkenluidersregeling, incidentenregistratie en frauderisicoanalyse. De uitgevoerde werkzaamheden en de uitkomsten hebben wij gerapporteerd in onze controleverklaring. Hieronder geven wij u inzicht in onze belangrijkste bevindingen.

De gemeente Haarlemmermeer heeft in 2023 een actualisatie gemaakt van de frauderisicoanalyse. Naast de harde beheersingsmaatregelen ter voorkoming van fraude, heeft de organisatie ook aandacht voor de *soft controls*. De *soft controls* zijn de niet-tastbare gedragsbeïnvloedende factoren in een organisatie die van belang zijn voor het realiseren van de organisatiedoelstellingen, zoals het ervaren van een veilige omgeving en het risicobewustzijn. Haarlemmermeer geeft hier concreet invulling aan via integriteitstrainingen en de aandacht voor frauderisico's en fraudepreventie in overleggen en de personeelsgesprekken.

Voor het versterken van uw frauderisicoanalyse kan een breder perspectief worden meegenomen. Bijvoorbeeld de aan cybersecurity gerelateerde risico's bij uw leveranciers en serviceorganisaties, wat is de impact hiervan op de gemeente Haarlemmermeer? Daarnaast adviseren wij u om met uw fraude-risicoanalyse ook de risico's (en de daarop getroffen beheersingsmaatregelen) op het niet naleven van wet- en regelgeving in beeld te brengen.

Verantwoordelijkheden van het college en de raad

De primaire verantwoordelijkheid voor het voorkomen en opsporen van fraude en niet-naleving van wet- en regelgeving berust bij het college. Het is de verantwoordelijkheid van de gemeenteraad om het college hierop kritisch te bevragen. Vanuit PwC hebben we een blog gepubliceerd die ingaat op de rol van de raad bij het voorkomen van fraude en corruptie. Deze blog belicht de verantwoordelijkheden van de organisatie en hoe u deze kunt aanpakken.

Als uw accountant is het onze verantwoordelijkheid om onze controle te plannen en uit te voeren om redelijke zekerheid te krijgen dat de jaarrekening als geheel geen materiële onjuistheden bevat, of die nu worden veroorzaakt door fraude of door fouten, rekening houdend met het toepasselijke wettelijke en regelgevende kader. Door de inherente beperkingen van een controle is het risico onvermijdelijk dat sommige materiële onjuistheden in de jaarrekening onopgemerkt blijven.

Overeenkomsten met zorgaanbieders ontbonden naar aanleiding van meldingen

Wij hebben via nieuwsberichten bij de afronding van onze controle vernomen dat de gemeente overeenkomsten met twee zorgaanbieders heeft ontbonden naar aanleiding van meldingen over niet geleverde zorg, onaangekondigde wijzigingen in fusieplannen en niet gemelde onderaannemers. De gemeente heeft een onderzoek ingesteld naar het handelen door en de zorglevering van de zorgaanbieders. Op basis van de uitkomsten van het onderzoek is geconcludeerd dat sprake is van onregelmatigheden en zijn de contracten ontbonden. De zorglasten in 2023 gerelateerd aan deze leveranciers bedragen €0,7 miljoen. Wij identificeren deze casus als een fraudemelding (een aanwijzing van een vermoeden van fraude) en zijn momenteel in consultatie met ons vaktechnisch bureau. Wij willen nadrukkelijk de aandacht vragen voor de interne communicatie ten aanzien van dergelijke meldingen.

Aanbiedingsbrief
Onze kernboodschappen
Onze conclusies
Uitkomsten controle 2023
Rechtmatigheid
Ruimtelijk domein
Sociaal domein
Overige ontwikkelingen
Schattingen
Fraude en wet- en regelgeving
Update interne beheersing
Jaarverslag
Speerpunten
Vooruitblik
Onze samenwerking
Bijlagen

Update interne beheersing

Geen nieuwe significante tekortkomingen geïdentificeerd in de interne beheersing

Geen nieuwe significante tekortkomingen in de interne beheersing

In onze rapportage interim-bevindingen 2023, zoals gerapporteerd aan het college, hebben wij ons beeld gegeven van de interne beheersing van de gemeente Haarlemmermeer.

Naar aanleiding van de jaarrekeningcontrole hebben wij geen nieuwe belangrijke aandachtspunten in de interne beheersing geconstateerd.

De opvolging van aanbevelingen rondom de IT-omgeving verloopt traag

Naar aanleiding van het onderzoek dat is uitgevoerd door een extern bureau naar de nadere duiding van de IT-bevindingen, is een plan van aanpak opgesteld. Uit het memo ‘Status opvolging IT-audit’ blijkt dat de opvolging van de aanbevelingen traag verloopt. Wij adviseren u om de nodige aandacht te geven aan het opvolgen van de IT-bevindingen. Met de overgang naar de nieuwe financiële IT-systemen zal de manier van beheersen bovendien anders worden, want het zijn SaaS-oplossingen (Software as a Service) in de ‘cloud’. Contractmananagement en regie op de kwaliteit van de beheersing bij de leverancier zijn daarbij cruciaal. Wij hebben begrepen dat de organisatie bij de opvolging rekening houdt met de toekomstige wijzigingen in de IT-omgeving.

Aanbiedingsbrief
Onze kernboodschappen
Onze conclusies
Uitkomsten controle 2023
Jaarverslag
Financiële positie
Observaties jaarverslag
Speerpunten
Vooruitblik
Onze samenwerking
Bijlagen

Jaarverslag

In dit hoofdstuk beschrijven we wat ons is opgevallen in relatie tot de informatiewaarde van het jaarverslag. Daarnaast beschrijven we onze visie op de financiële positie.

04

Aanbiedingsbrief
Onze kernboodschappen
Onze conclusies
Uitkomsten controle 2023
Jaarverslag
Financiële positie
Observaties jaarverslag
Speerpunten
Vooruitblik
Onze samenwerking
Bijlagen

Financiële positie (1/3)

De kengetallen laten een stabiel beeld zien

Wij hebben uw financiële positie aan de hand van zes kengetallen onder elkaar gezet. Hierbij hebben wij ook de landelijke cijfers gepresenteerd (zie de tabel hiernaast). Het valt op dat er net als in 2022 verschillen zitten tussen de begrote en gerealiseerde kengetallen en dan specifiek de kengetallen gericht op de schuldpositie (zoals solvabiliteit en schuldquote).

De schuldquote komt lager uit dan de begroting. Dit komt voornamelijk doordat er ten opzichte van het investeringsplan in de programmabegroting 2023–2027 minder is geïnvesteerd. Hierdoor zijn er minder leningen aangetrokken. Daarnaast is er een stijging van €50 miljoen in de ontvangsten vanuit het Rijk; deze ontvangsten zijn gerelateerd aan specifieke uitkeringen.

De uitgestelde investeringen worden in de toekomst alsnog gedaan, daarnaast is het de verwachting dat naar aanleiding van de woonopgave de investeringen harder zullen stijgen. Met de huidige stijging van de rentepercentages op de geld- en kapitaalmarkt, betekent een hogere schuldquote een daling van de wendbaarheid (een groter beslag op de begroting van de kapitaallasten) en een hoger risicoprofiel. In de programmabegroting 2024–2027 wordt al rekening gehouden met hogere rentelasten.

Om te beoordelen of de gemeente Haarlemmermeer in staat is om in te spelen op de toekomstige risico's is het belangrijk de kengetallen te bezien in verhouding tot het weerstandsvermogen en de uitdagingen in de meerjaren-begroting. De structurele exploitatieruimte laat zien dat de structurele lasten door structurele baten worden gedekt. Het positieve percentage geeft aan dat de structurele lasten lager zijn dan de baten. In de afgelopen jaren zien we dat de begrote exploitatieruimte voorzichtig wordt ingeschat.

Kengetallen	Haarlemmermeer			Landelijk**	
	2023	B2023	2022	2023*	2022
Weerbaarheid					
Solvabiliteit	37,3%	32,8%	34,6%	30%	31%
Grondexploitaties	9,4%	9,8%	22,1%	7%	9%
Structurele exploitatieruimte	8,2%	0,7%	6,3%	0,2%	1%
Wendbaarheid					
Nettoschuldquote	69,8%	100,3%	79,3%	74%	73%
Nettoschuldquote gecorrigeerd	63%	92,5%	72,4%	68%	67%
Belastingcapaciteit	92%	96,1%	105%	105%	105%

* Op basis van de begroting 2022.
** Bron: https://findo.nl/jive

De financiële positie van de gemeente Haarlemmermeer is goed; er is aandacht voor de toekomst

De financiële positie van de gemeente Haarlemmermeer is gezond, er is echter wel aandacht nodig voor de toekomst vanwege de structurele tekorten in 2026 en verder. Het college heeft eind 2023 een plan van aanpak ombuigingen opgesteld, waarbij ambtelijk een omvangrijk pakket aan maatregelen wordt samengesteld. De besluitvorming door de raad hierover is voorzien bij de behandeling van de Voorjaarsrapportage 2025. De aanpak kent vooralsnog drie fases: 1) financiële analyse beïnvloedbare ruimte; 2) ambtelijk opstellen voorstel; 3) bestuurlijke besluitvorming.

Wij adviseren bij fase 1 onze opmerkingen bij de jeugdzorg en die over de prognosekracht te betrekken. Wij adviseren u als raad om uw wensen over de uitwerking van het voorstel kenbaar te maken aan het college. Bijvoorbeeld dat is uitgewerkt wat de consequentie of het risico is van de ombuiging voor de realisatie van de doelstellingen en/of de kwaliteit van de dienstverlening en hoe het college de ombuiging gaat realiseren.

Aanbiedingsbrief
Onze kernboodschappen
Onze conclusies
Uitkomsten controle 2023
Jaarverslag
Financiële positie
Observaties jaarverslag
Speerpunten
Vooruitblik
Onze samenwerking
Bijlagen

Financiële positie (2/3)

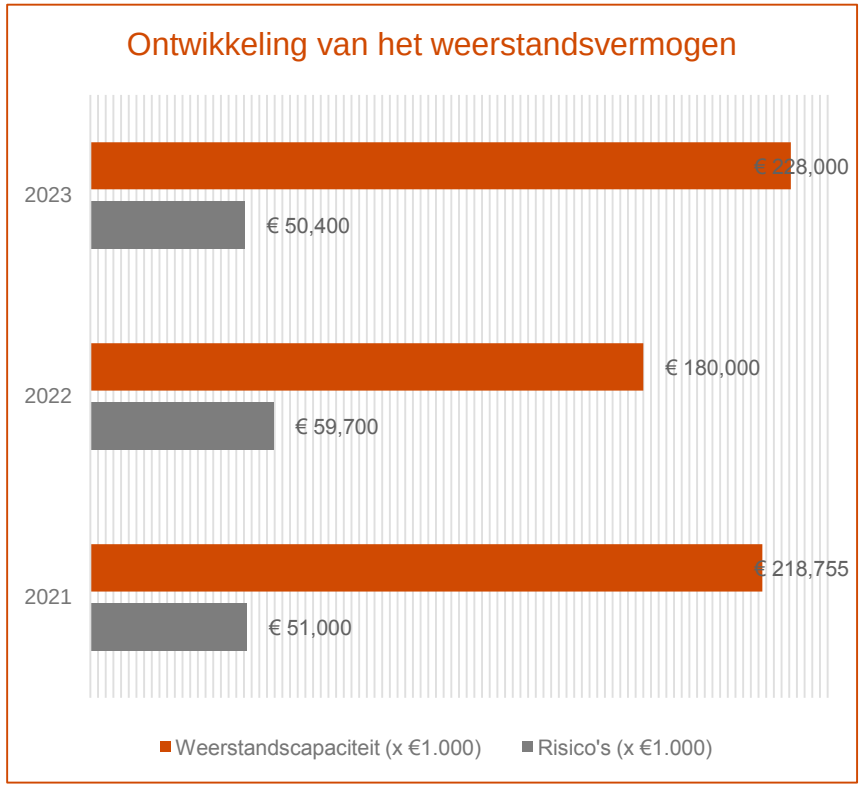
De weerstandsratio stijgt naar 4,5 en is uitstekend

Wij vragen uw aandacht voor de aan klimaat gerelateerde risico's

De gemeente Haarlemmermeer stuurt voor de ratio weerstandsvermogen (beschikbaar/benodigd vermogen) op een waarde van 1,4 of hoger (ruim voldoende). De weerstandsratio stijgt naar 4,5 (2022: 3,0) en is daarmee uitstekend. De stijging wordt veroorzaakt door de storting van het resultaat over 2022 in de algemene dekkingsreserve.

De extreme weersomstandigheden zijn steeds vaker zichtbaar, zo ook voor de gemeente Haarlemmermeer. De aan klimaat gerelateerde risico's zijn in beeld, maar deze zijn nog niet vertaald naar een financieel risico. Net als in het afgelopen jaar adviseren we om ook deze risico's te gaan kwantificeren om een beter beeld te krijgen van de mogelijke impact. De schade als gevolg van stormschade zou een goed startpunt kunnen zijn aangezien er data beschikbaar is uit eerdere jaren (bijvoorbeeld storm Poly).

Het risicoprofiel is gedaald ten opzichte van het afgelopen jaar. Bij het actualiseren van de risico's in de jaarstukken zijn er geen nieuwe risico's toegevoegd. Daarnaast zijn risico's omtrent de invoering van de Omgevingswet komen te vervallen omdat er vanuit de raad een budget beschikbaar is gesteld voor de invoerings- en transitiekosten. Het Rijk heeft deze lasten gecompenseerd. Daarnaast is het risico op de rentestijging verlaagd op basis van de actuele ontwikkelingen.

Aanbiedingsbrief
Onze kernboodschappen
Onze conclusies
Uitkomsten controle 2023
Jaarverslag
Financiële positie
Observaties jaarverslag
Speerpunten
Vooruitblik
Onze samenwerking
Bijlagen

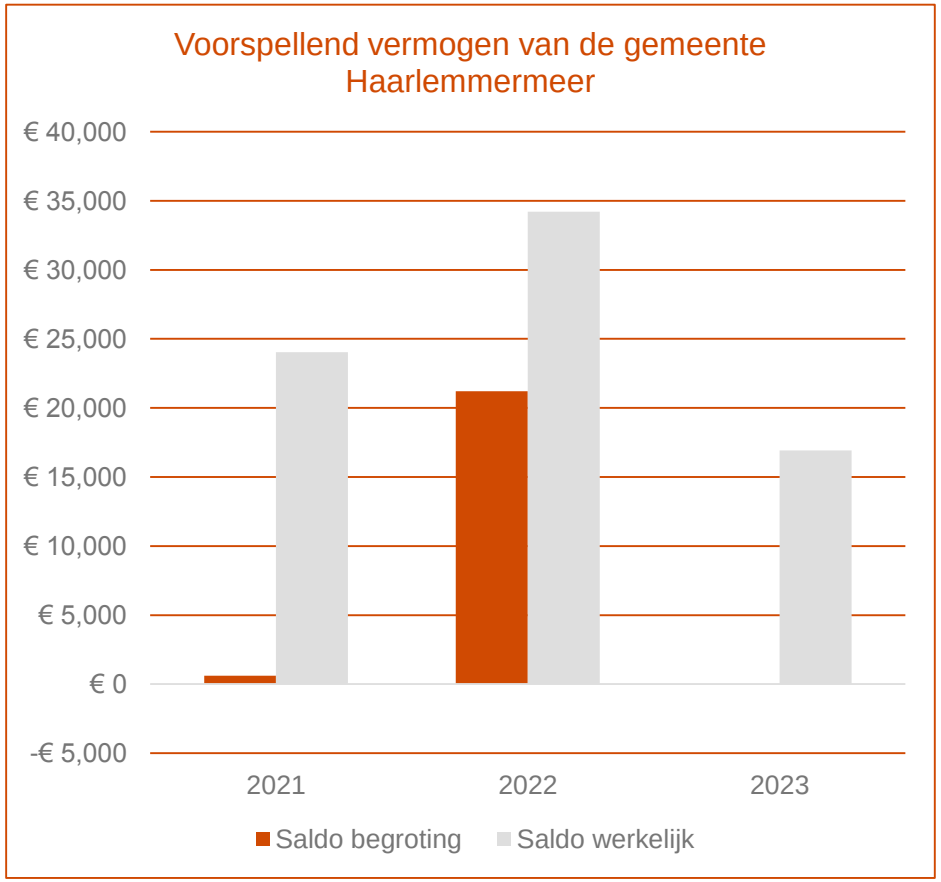
Financiële positie (3/3)

Het resultaat van de gemeente Haarlemmermeer laat zich lastig voorspellen door incidentele bijdragen

Het resultaat ten opzichte van de najaarsrapportage is ruim €7,3 miljoen hoger

Het resultaat van de gemeente Haarlemmermeer over 2023, na reserve-mutaties, is €16,9 miljoen positief. Na budgetoverhevelingen van €9,6 miljoen, resteert een nettoresultaat van €7,3 miljoen. Het resultaat wordt voornamelijk door de incidentele baten veroorzaakt. Voor een groot deel bestaat de overheveling uit de energietoeslag. De uitvoering wordt voor €4,4 miljoen uitgevoerd in 2024. Daarnaast zijn de specifieke uitkeringen Gezond Actief Leven (GALA) en Integraal Zorgakkoord (IZA) laat in het jaar ontvangen, waardoor de uitvoering niet volledig mogelijk was in 2023. Dit heeft geleid tot een overheveling van €1,8 miljoen.

Het hogere resultaat dan gemeld bij de najaarsrapportage wordt voor een belangrijk deel veroorzaakt door de algemene uitkering. Met de december-circulaire is de algemene uitkering €5,6 miljoen hoger uitgekomen en is er voor de specifieke uitkeringen Gezond Actief Leven (GALA) en Integraal Zorgakkoord (IZA) in totaal €1,8 miljoen ontvangen. Daarnaast zijn de baten uit omgevingsvergunningen €4,8 miljoen hoger dan verwacht. De oorzaak is dat voor de ingang van de Omgevingswet in 2024 nog veel aanvragen in het oude regime zijn aangevraagd.

Aanbiedingsbrief
Onze kernboodschappen
Onze conclusies
Uitkomsten controle 2023
Jaarverslag
Financiële positie
Observaties jaarverslag
Speerpunten
Vooruitblik
Onze samenwerking
Bijlagen

Observaties jaarverslag

De kwaliteit van uw jaarverslag is voldoende

De jaarrekening en het jaarverslag zijn verenigbaar; daarnaast voldoet het jaarverslag aan de vereisten van het BBV

Wij hebben vastgesteld, op grond van de verkregen informatie in onze controle, dat de jaarrekening en het jaarverslag verenigbaar zijn. In het BBV zijn diverse eisen opgenomen voor de vorm en inhoud van het jaarverslag. Wij hebben vastgesteld dat alle verplichte informatie, waaronder de paragrafen, in uw jaarverslag is opgenomen en voldoet aan het BBV.

Uw paragraaf ‘Bedrijfsvoering’ geeft voldoende inzicht in het fraudepreventieprogramma van de gemeente Haarlemmermeer

In de paragraaf ‘Bedrijfsvoering’ is een toelichting opgenomen over de diverse preventiemaatregelen die de gemeente Haarlemmermeer heeft ter voorkoming van fraude, misbruik en oneigenlijk gebruik. In de paragraaf is de actualisatie van de frauderisicoanalyse toegelicht. De uitkomsten van de actualisatie zijn toegelicht in de paragraaf; het belang van de *soft controls* wordt onderschreven door de organisatie. Dit vinden wij een positieve ontwikkeling.

De paragraaf ‘Weerstandsvermogen en risicobeheersing’ geeft voldoende inzicht in het vermogen om risico’s uit de bedrijfsvoering financieel op te vangen

Naast het onderwerp fraude hebben wij in onze controleverklaring ook gerapporteerd over de financiële positie van de gemeente Haarlemmermeer. Wij hebben vastgesteld dat de gemeente alle relevante informatie heeft opgenomen in de paragraaf ‘Weerstandsvermogen en risicobeheersing’.

Wij vinden dat de gemeente Haarlemmermeer in de paragraaf ‘Weerstands-vermogen en risicobeheersing’ een goede reflectie heeft gegeven op het vermogen om de risico’s vanuit de bedrijfsvoering financieel op te vangen. De risico-inventarisatie in de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing is tekstueel uitgeschreven. De leesbaarheid van de risico-inventarisatie en de ontwikkeling ten opzichte van het voorgaande P&C-product zou versterkt kunnen worden door het opnemen van een tabel waarin de top 10-risico’s worden gepresenteerd. Verder heeft de gemeente Haarlemmermeer de aan klimaat gerelateerde risico’s in kaart gebracht. De financiële omvang is echter nog niet bekend. Ondanks dat de financiële omvang niet bekend is, zou de paragraaf aan informatiewaarde winnen indien een toelichting wordt gegeven over de aard van de geïdentificeerde klimaatrisico’s.

Verbetering van de informatiewaarde is onderhanden

De opzet van het jaarverslag is gelijk aan die van voorgaande jaren. Wij vinden de leesbaarheid van het jaarverslag goed, er wordt bondig geschreven en er wordt gebruikgemaakt van tabellen en graphics. De verbetering van de informatiewaarde van de jaarstukken is een proces dat onderhanden is. Naast de informatiewaarde van de jaarstukken, wordt er ook gewerkt aan het versterken van informatiewaarde van de raadsvoorstellen. In het nieuwe format voor raadsvoorstellen worden het beleid, een beleidstheorie en nul- en streefwaarden vastgelegd. De verwachting is dat het nieuwe format in het najaar van 2024 wordt ingevoerd.

Aanbiedingsbrief
Onze kernboodschappen
Onze conclusies
Uitkomsten controle 2023
Jaarverslag
Speerpunten
Vooruitblik
Onze samenwerking
Bijlagen

Speerpunten

Bij de uitvoering van de controle kunt u ons specifieke speerpunten meegeven. Dit hebben we met u besproken in de auditcommissievergadering van 6 juli 2023. In dit hoofdstuk geven we onze bevindingen over die speerpunten.

05

Aanbiedingsbrief
Onze kernboodschappen
Onze conclusies
Uitkomsten controle 2023
Jaarverslag
Speerpunten
Vooruitblik
Onze samenwerking
Bijlagen

Speerpunten (1/2)

Speerpunten van de raad geïncorporeerd in onze controleaanpak

Als raad kunt u ons speerpunten meegeven bij de uitvoering van de controle. Wij hebben dit besproken tijdens de vergadering van de auditcommissie op 6 juli 2023. U hebt ons verzocht om:

1. in het accountantsverslag te reflecteren op het onderwerp duurzaamheid, waarbij wordt nagegaan of er verbeteringen zijn ten opzichte van het vorige jaar en welke stappen er voor de toekomst gezet kunnen worden;
2. met het oog op onderrealisatie en de gevolgen daarvan een reflectie te geven van de begrotingssystematiek en het proces van begrotingsbeheer met betrekking tot de P&C-cyclus, en daarbij in te gaan op hoe de organisatie vanuit de tweede lijn wordt bevraagd over mogelijke onderbestedingen en hoe daarop wordt gestuurd en bijgestuurd.

Onze reflectie op het onderwerp duurzaamheid

We hebben voor onze reflectie met name kennisgenomen van de P&C-documenten en geactualiseerde plannen die gerelateerd zijn aan het onderwerp duurzaamheid.

Op gebied van duurzaamheid staat het programma Energietransitie Haarlemmermeer centraal binnen de gemeente. Met dit programma geeft de gemeente invulling aan de lokale en regionale opgave rondom de CO_2-reductie richting het jaar 2050. Het programma is eind 2022 geactualiseerd waarbij de verhoging van de doelstellingen op het gebied van CO_2-uitstoot naar 55% in 2030 opvalt (49% in het initiële plan). Daarbij wordt ook aangegeven dat een verhoging naar 60% mogelijk is indien er aanvullende middelen vanuit het Rijk of de EU beschikbaar komen. Verder zien we ook dat de ambitie op de kortere termijn (2026) is verhoogd. Een voorbeeld is het realiseren van 30% aan CO_2-reductie en het bijdragen van 500 GWh aan de Regionale Energie Strategie (RES).

Voor de jaren 2022–2026 zijn negen focusprojecten (met maatregelen) geïdentificeerd. Het programma bevat zowel kwalitatieve als kwantitatieve indicatoren om de voortgang te kunnen monitoren. Jaarlijks wordt de gemeenteraad geïnformeerd over de voortgang via de klimaat- en energiemonitor.

Voor de eigen organsiatie heeft de gemeente in 2023 een CO_2-beleid gepubliceerd. Het beleid gaat in op de aandacht die de gemeente heeft voor maatschappelijk verantwoord inkopen en de CO_2-prestatieladder. De CO_2-prestatieladder is bedoeld om de gemeente te stimuleren om de eigen CO_2-uitstoot te identificeren en te verminderen. In 2022 heeft de gemeente Haarlemmermeer een CO_2-bewust Certificaat niveau 3 behaald. Dit heeft met name betrekking op de uitstoot van het wagenpark, openbare verlichting en vastgoed. Het certificaat is in 2023 verlengd.

De gemeente Haarlemmermeer heeft nog geen duurzaamheidsparagraaf waarin de belangrijkste doelstellingen, activiteiten, mijlpalen en uitkomsten centraal in de P&C-cyclus worden gerapporteerd. Op de website vinden we wel veel informatie terug over dit thema. Als we kijken naar de P&C-producten, dan zien we dat energietransitie op meerdere plaatsen in het jaarverslag terugkomt. Dit is vergelijkbaar met eerdere jaren. Het integreren van de belangrijkste doelstellingen van de monitor in de P&C-cyclus zien we als een mogelijke verbetering voor de gemeente Haarlemmermeer, waarbij ook overwogen kan worden om daarin ook de ‘Social’-kant van duurzaamheid te betrekken.

Aanbiedingsbrief
Onze kernboodschappen
Onze conclusies
Uitkomsten controle 2023
Jaarverslag
Speerpunten
Vooruitblik
Onze samenwerking
Bijlagen

Speerpunten (2/2)

Speerpunten van de raad geïncorporeerd in onze controleaanpak

Onderrealisatie en onze reflectie op de begrotingssystematiek

De afgelopen jaren heeft de gemeente Haarlemmermeer in de jaarrekening financieel steeds positieve resultaten gepresenteerd. Deze resultaten worden voornamelijk verklaard door incidentele middelen van het Rijk die geregeld pas gedurende het jaar worden gecommuniceerd (in de mei- en december-circulaire) en het niet kunnen uitvoeren van taken door tekort aan capaciteit en vertragingen in de processen (bijvoorbeeld door vergunningverlening, ontbreken van materialen, etc.), wat leidt tot onderbestedingen. De timing waarop de incidentele middelen worden ontvangen zorgt ervoor dat realisatie in het jaar zelf slechts deels of niet mogelijk is. Dit is voor de gemeente niet beheersbaar. De schaarste aan capaciteit bij zowel de gemeente als leveranciers en het inherent aanwezige planningsoptimisme in elke begroting noodzaken echter tot goed inzicht in de ontwikkelingen, scherpe tussentijdse analyses, strak project- en contractmanagement en stevige ‘challenging’ op de verwachtingen door de tweede lijn om onderrealisatie (beter) te voorkomen.

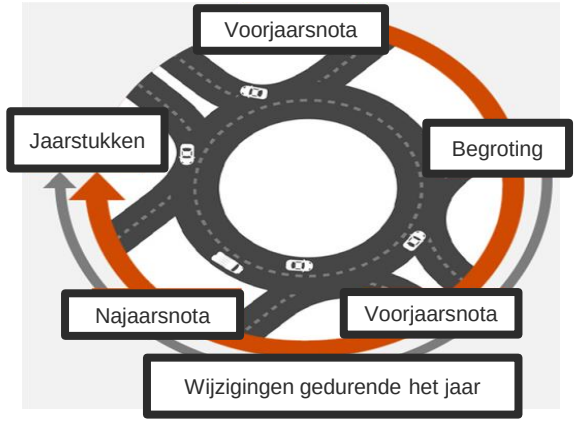
Daarnaast is aandacht voor werving, behoud en vitaliteit van de medewerkers in deze tijden cruciaal om de uitvoeringskracht van de gemeente op peil te houden.

Vanuit de tweede lijn worden inderdaad de clusters rondom de voorjaars- en najaarsnota bevraagd op haalbaarheid van de doelstellingen en daarmee het budget. Op basis hiervan wordt de begroting per cluster waar nodig aangepast.

Ook voor het investeringsbudget wordt de organisatie bevraagd vanuit de tweede lijn. In de afgelopen jaren zien we echter flinke onderbestedingen op het investeringsbudget die deels verklaard worden door de lastige (te voorspellen) marktomstandigheden. Overigens wordt jaarlijks een bedrag van €10 miljoen voor de aankoop van mogelijke strategische gronden begroot, vanwege flexibiliteit maar is onduidelijk of het nodig is (‘geplande onderrealisatie’).

Wij adviseren de gemeente om (mede in het kader van het plan van aanpak ombuigingen) waar mogelijk maatregelen te treffen om de tussentijdse prognoses van de organisatie en de ‘challenging’ daarop te verstevigen.

Tot slot is het goed om te realiseren dat de P&C-producten die de raad ontvangt, zijn gebaseerd op de cijfers en de bekende informatie van circa twee maanden ervoor. Zo is bijvoorbeeld de najaarsrapportage die de raad in november ontvangt, gebaseerd op de cijfers tot en met augustus (de mei- en septembercirculaire). Versnelling van dit proces is alleen mogelijk ten koste van de informatiewaarde voor de raad.

Aanbiedingsbrief
Onze kernboodschappen
Onze conclusies
Uitkomsten controle 2023
Jaarverslag
Speerpunten
Vooruitblik
Relevante ontwikkelingen
Onze samenwerking
Bijlagen

Vooruitblik

06

In dit hoofdstuk van het verslag bespreken wij de relevante ontwikkelingen die vanaf het jaar 2024 relevant zijn voor uw gemeente.

Aanbiedingsbrief
Onze kernboodschappen
Onze conclusies
Uitkomsten controle 2023
Jaarverslag
Speerpunten
Vooruitblik
Relevante ontwikkelingen
Onze samenwerking
Bijlagen

Relevante ontwikkelingen

In gesprek met diverse belanghebbenden over belangrijke maatschappelijke ontwikkelingen

Lokale overheden hebben een fundamentele rol rond belangrijke maatschappelijke thema's zoals de woningcrisis, de energietransitie, duurzaamheid en schaarste. In onze podcastserie *Breed perspectief op lokale overheden* bespreken wij samen met diverse stakeholders, allen vanuit hun eigen perspectief, de realisatie van belangrijke maatschappelijke doelstellingen en het belang van goede beheersing en verantwoording daarbij om daarop te kunnen sturen en bijsturen.

In de dagelijkse praktijk krijgen gemeenten steeds meer te maken met schaarste aan mensen en middelen. In de drie afleveringen die dit voorjaar zijn gepubliceerd, gaat Martine Koedijk in gesprek met raadsleden, wethouders en controllers over hoe lokale overheden omgaan met deze druk op hun uitvoeringskracht en financiële mogelijkheden. Welke oplossingen worden gezocht, welke acties zijn al ingezet en waar lopen ze tegenaan? En wat is daarbij de rol van de gemeenteraad, het college en de organisatie?

Aanbiedingsbrief
Onze kernboodschappen
Onze conclusies
Uitkomsten controle 2023
Jaarverslag
Speerpunten
Vooruitblik
Relevante ontwikkelingen
Onze samenwerking
Bijlagen

Belangrijke aandachtspunten komend jaar

Tijdig in gesprek over de implementatie van de nieuwe systemen

Voorbereidingen op de implementatie van de nieuwe systemen

In november 2023 heeft de gemeente Haarlemmermeer de aanbesteding gegund voor de nieuwe systemen ter ondersteuning van de financiële administratie, de salarisadministratie en de subsidieadministratie.
De implementatie zal in 2024 starten en de overgang zal naar verwachting per 1 januari 2025 plaatsvinden. In april hebben wij met de organisatie gesproken over de implementatie. De gemeente heeft voor de implementatie een programma opgezet, Programma Financiën, Subsidies en HR in transitie ('FHIT'). In deze eerste bespreking hebben wij vernomen dat de organisatie de juiste stappen zet in de aanloop naar de dataconversie.

Op basis van ervaringen bij andere klanten, kunnen we zeggen dat dit uitdagende en intensieve trajecten zijn. Zeker als het gaat om drie verschillende systemen binnen een jaar. Wij willen de organisatie de volgende aandachtspunten meegeven:

- De overgang naar de nieuwe systemen brengt ook wijzigingen in de processen inclusief de interne beheersingsmaatregelen met zich mee, zeker omdat u zo min mogelijk maatwerk wilt. De processen, taken, verantwoordelijkheden én maatregelen moeten dus opnieuw ingericht worden en de aanwezige procesbeschrijvingen moeten op basis daarvan worden geactualiseerd. In het gesprek met de programmamanager FHIT hebben wij vernomen dat de actualisatie van de processen en interne beheersingsmaatregelen onderdeel is van het programma. Hierbij is het speerpunt van de organisatie om de interne beheersingsmaatregelen binnen het systeem te organiseren.
- In het kader van verandermanagement moet er niet alleen aandacht zijn voor de functionaliteiten en de procesflow van de nieuwe systemen, maar ook voor de verandering in de uit te voeren interne beheersingsmaatregelen en het belang en de controleerbaarheid daarvan.
- De nieuwe systemen zullen draaien in de cloud en zijn standaard SaaS-oplossingen. Dit betekent dat een belangrijk deel van de IT-beheersing wordt overgedragen aan de softwareleverancier. Als onderdeel van de algemene IT-maatregelen (IT General Controls), adviseren we u om de regie op de overeenkomsten met de softwareleveranciers goed in te richten.
- Het inrichten van een adequate en beheerste dataconversie is cruciaal, zodat alle data juist worden gemigreerd naar de nieuwe systemen en er geen gegevens verloren gaan. Daarbij is het ook relevant om de dataconversie en de (aansluit)werkzaamheden daarop duidelijk te documenteren om een controle achteraf (ook ten behoeve van de jaarrekeningcontrole) mogelijk te maken. Onze belangrijkste aandachts-punten rondom de documentatie van de dataconversie hebben wij meegegeven in het gesprek met de programmamanager FHIT.

Voor de jaarrekeningcontrole 2025 moeten wij minimaal vaststellen dat de data juist en volledig zijn overgedragen naar de nieuwe systemen en de kwaliteit van de interne beheersing van voldoende niveau is. We zullen onze werkzaamheden baseren op de documentatie van de dataconversie die door de organisatie is uitgevoerd en de geactualiseerde procesbeschrijvingen. Uiteraard kunnen wij in het kader van onze adviserende rol ook meekijken in de inrichting van de interne beheersing van de nieuwe systemen.

Aanbiedingsbrief
Onze kernboodschappen
Onze conclusies
Uitkomsten controle 2023
Jaarverslag
Speerpunten
Vooruitblik
Relevante ontwikkelingen
Onze samenwerking
Bijlagen

Artificial intelligence (‘AI’)

Voorbereiden op AI

Belangrijke stap in de richting van verantwoord gebruik AI

Het Europees Parlement werkt aan regels om risico’s rondom kunstmatige intelligentie (AI) te beheersen en te komen tot verantwoord gebruik. Organisaties (privaat en publiek) die AI-systemen ontwikkelen, exploiteren, gebruiken, importeren of distribueren met impact op EU-burgers kunnen binnen het toepassingsgebied van de AI-wet vallen.

De AI-wet gaat uit van een op risico gebaseerde aanpak voor het beheer van AI, gericht op het beoordelen van de verwachte risico’s die een bepaalde AI kan opleveren voor de gezondheid, veiligheid of fundamentele rechten van EU-burgers. De AI-wet specificeert ook gebruiksscenario’s en systemen die hiervan zijn vrijgesteld, denk aan de ontwikkeling en het gebruik van open-source-modellen die niet als grote impact zijn geïdentificeerd om tegelijkertijd innovatie niet te belemmeren.

Het merendeel van de clausules van de AI-wet zal naar verwachting twee jaar na de inwerkingtreding ervan worden geïmplementeerd. Dit houdt een korte implementatietijd in om aan de verplichting en vereisten te voldoen. Het is belangrijk om na te gaan welke acties er noodzakelijk zijn binnen de gemeente om bij AI-beheer en -ontwikkeling aan de wetgeving te blijven c.q. te gaan voldoen.

In januari 2024 heeft de gemeente Haarlemmermeer intern richtlijnen opgesteld over het verantwoord gebruik van AI. Naast de concrete richtlijnen, worden ook aandachtspunten voor de medewerkers meegegeven. We bevelen aan om in de risicoanalyse ook de risico’s die voortvloeien uit het gebruik van AI mee te nemen.

Aanbiedingsbrief
Onze kernboodschappen
Onze conclusies
Uitkomsten controle 2023
Jaarverslag
Speerpunten
Vooruitblik
Onze samenwerking
Bijlagen

Onze samenwerking

In dit hoofdstuk beschrijven we hoe wij hebben samengewerkt met u en uw medewerkers. Daarnaast presenteren wij een overzicht van het aantal uur dat er is gewerkt aan de controle.

07

Aanbiedingsbrief
Onze kernboodschappen
Onze conclusies
Uitkomsten controle 2023
Jaarverslag
Speerpunten
Vooruitblik
Onze samenwerking
Bijlagen

Onze samenwerking

We hebben een constructieve samenwerking ervaren tijdens het controleproces

Onze reflectie op het proces van de jaarrekeningcontrole

We hebben een positieve samenwerking ervaren gedurende de jaarrekeningcontrole. Naar aanleiding van de evaluatie over 2022 zijn wederzijdse afspraken gemaakt die gezamenlijk zijn nagekomen.
Het dynamiseren van de controle heeft tot een rustig verloop van de controle geleid. Dit heeft een positieve impact gehad op het controleproces.

Roulatie eindverantwoordelijke partner

Onze onafhankelijkheidsregels, de Verordening inzake onafhankelijkheid (ViO), schrijft voor dat senior teamleden (vanaf het niveau van manager) maximaal vijf tot zeven jaar aaneengesloten actief mogen zijn bij de controle van de jaarrekening. Deze regels moeten ervoor zorgen dat accountants niet ‘te vertrouwd’ worden met de organisatie die ze controleren. In maart 2024 hebben wij aangekondigd bij de auditcommissie dat de jaarrekeningcontrole 2024 zal worden uitgevoerd onder de verantwoordelijkheid van onze collega Nils van Someren. In de komende periode zullen wij voor een overdracht zorgen en een kennismaking organiseren.

Geen bevindingen te melden rondom onafhankelijkheid

Wij hebben onze naleving van externe normen en ons wereldwijde onafhankelijkheidsbeleid met betrekking tot onze dienstverlening in 2023 bewaakt en bevestigen dat wij aan deze onafhankelijkheidsvereisten hebben voldaan en voldoen.

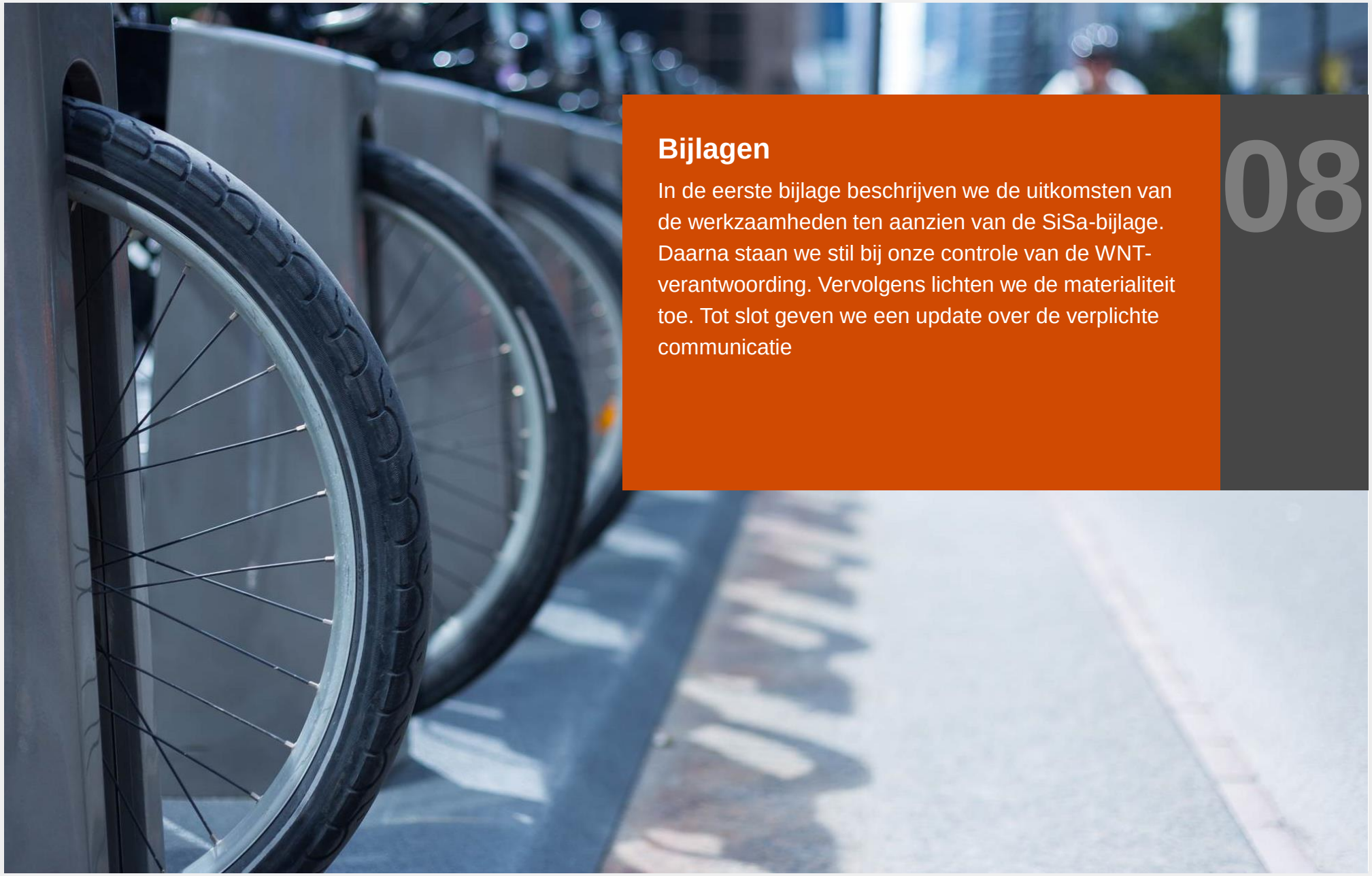
Overzicht van de gemaakte uren

De controle van de jaarrekening van de gemeente Haarlemmermeer vereist voldoende tijd en aandacht van de teamleden van het juiste niveau voor inhoudelijke werkzaamheden, beoordeling en begeleiding. Hieronder geven we een overzicht van de uren die we hebben besteed aan de controle van het lopende jaar van de gemeente Haarlemmermeer. De extra gemaakte uren ten opzichte van de planning hebben met name betrekking op de uitbreiding van de SiSa-regelingen en onze consultaties rondom het oordeel bij de specifieke uitkeringen en meldingen over de zorgleveranciers.

Categorie	Totaal aantal geplande uren	%	Totaal aantal feitelijke uren (schatting)**	%
Partner/director	115	5	120	5
(Senior) manager	460	20	490	20
Overig personeel*	1.725	75	1.818	75
Totaal	**2.300**	**100**	**2.428**	**100**

* ‘Overig personeel’ bestaat uit onze medewerkers en uitbestede uren.
** Bovenstaande figuur is gebaseerd op onze beste schatting per 23 mei 2024.

Aanbiedingsbrief
Onze kernboodschappen
Onze conclusies
Uitkomsten controle 2023
Jaarverslag
Speerpunten
Vooruitblik
Onze samenwerking
Bijlagen
SiSa
Wet normering topinkomens
Materialiteit
Verhoogde risico's
Communicatie
Verantwoordelijkheden

Bijlagen

In de eerste bijlage beschrijven we de uitkomsten van de werkzaamheden ten aanzien van de SiSa-bijlage. Daarna staan we stil bij onze controle van de WNT-verantwoording. Vervolgens lichten we de materialiteit toe. Tot slot geven we een update over de verplichte communicatie

08

Aanbiedingsbrief
Onze kernboodschappen
Onze conclusies
Uitkomsten controle 2023
Jaarverslag
Speerpunten
Vooruitblik
Onze samenwerking
Bijlagen
SiSa
Wet normering topinkomens
Materialiteit
Verhoogde risico's
Communicatie
Verantwoordelijkheden

SiSa

Geen bevindingen in de SiSa-bijlage

Wij hebben in onze controle specifieke werkzaamheden verricht om een oordeel te kunnen geven over de getrouwheid en rechtmatigheid van de financiële verantwoordingsinformatie in de SiSa-bijlage bij de jaarrekening 2023. In 2023 zijn er 16 SiSa-regelingen bijgekomen. Voor de bevindingen uit onze controle gelden op grond van het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (BADO) zwaardere rapporteringstoleranties dan voor andere onderdelen van de reguliere jaarrekening.

De rapporteringstolerantie is per specifieke uitkering:

- €12.500 indien de omvangsbasis kleiner dan of gelijk is aan €125.000;
- 10% indien de omvangsbasis groter dan €125.000 en kleiner dan of gelijk is aan €1.000.000;
- €125.000 indien de omvangsbasis groter is dan €1.000.000.

De rapporteringstolerantie heeft geen consequenties voor de omvang en aard van de controle van specifieke uitkeringen. In de volgende tabel hebben wij onze bevindingen per specifieke uitkering opgenomen. Uit onze controle-werkzaamheden conform de Nota verwachtingen accountantscontrole komen geen materiële afwijkingen naar voren. Wij hebben de getrouwheid en rechtmatigheid van de baten, lasten en balansmutaties van de specifieke uitkeringen in de jaarrekening 2023 vastgesteld. In onze controleverklaring hebben wij ter benadrukking een paragraaf opgenomen vanwege het feit dat er sprake is van rechtmatigheidsfouten boven de verantwoordingsgrens. Voor een nadere toelichting verwijzen we u naar de rechtmatigheidsverantwoording van het college.

Aanbiedingsbrief
Onze kernboodschappen
Onze conclusies
Uitkomsten controle 2023
Jaarverslag
Speerpunten
Vooruitblik
Onze samenwerking
Bijlagen
SiSa
Wet normering topinkomens
Materialiteit
Verhoogde risico's
Communicatie
Verantwoordelijkheden

Bevindingen per SiSa-regeling (1/7)

Fouten en onzekerheden 2023					
Nr	Volgnr	Specifieke uitkering of overig	Fout of onzekerheid	Financiële omvang in euro's	Toelichting fout/onzekerheid
A16	1	Bekostigingsregeling opvang ontheemden Oekraïne	Fout	n.v.t.	n.v.t.
A16	2	Bekostigingsregeling opvang ontheemden Oekraïne	Onzekerheid	n.v.t.	n.v.t.
A18B	1	Bekostiging eerste opvang ontheemden Oekraïne door Veiligheidsregio's (SiSa tussen medeoverheden)	Fout	n.v.t.	n.v.t.
A18B	2	Bekostiging eerste opvang ontheemden Oekraïne door Veiligheidsregio's (SiSa tussen medeoverheden)	Onzekerheid	n.v.t.	n.v.t.
B2	1	Regeling specifieke uitkering gemeentelijke hulp gedupeerden toeslagenproblematiek	Fout	n.v.t.	n.v.t.
B2	2	Regeling specifieke uitkering gemeentelijke hulp gedupeerden toeslagenproblematiek	Onzekerheid	n.v.t.	n.v.t.
C9	1	Specifieke uitkering woningbouwimpuls	Fout	n.v.t.	n.v.t.
C9	2	Specifieke uitkering woningbouwimpuls	Onzekerheid	n.v.t.	n.v.t.
C31	1	Regeling vaststelling regels verstrekken eenmalige specifieke uitkering aan gemeenten huisvesting kwetsbare doelgroepen	Fout	n.v.t.	n.v.t.
C31	2	Regeling vaststelling regels verstrekken eenmalige specifieke uitkering aan gemeenten huisvesting kwetsbare doelgroepen	Onzekerheid	n.v.t.	n.v.t.
C32	1	Regeling specifieke uitkering ventilatie in scholen	Fout	n.v.t.	n.v.t.
C32	2	Regeling specifieke uitkering ventilatie in scholen	Onzekerheid	n.v.t.	n.v.t.
C55	1	Aanpak energiearmoede	Fout	n.v.t.	n.v.t.
C55	2	Aanpak energiearmoede	Onzekerheid	n.v.t.	n.v.t.

Wij hebben de getrouwheid en rechtmatigheid van de SiSa-bijlage in de jaarrekening 2023 vastgesteld.

Aanbiedingsbrief
Onze kernboodschappen
Onze conclusies
Uitkomsten controle 2023
Jaarverslag
Speerpunten
Vooruitblik
Onze samenwerking
Bijlagen
SiSa
Wet normering topinkomens
Materialiteit
Verhoogde risico's
Communicatie
Verantwoordelijkheden

Bevindingen per SiSa-regeling (2/7)

Fouten en onzekerheden 2023					
Nr	Volgnr	Specifieke uitkering of overig	Fout of onzekerheid	Financiële omvang in euro's	Toelichting fout/onzekerheid
C56	1	Regeling huisvesting aandachtsgroepen	Fout	n.v.t.	n.v.t.
C56	1	Regeling huisvesting aandachtsgroepen	Fout	n.v.t.	n.v.t.
C56	2	Regeling huisvesting aandachtsgroepen	Onzekerheid	n.v.t.	n.v.t.
C62	1	Specifieke uitkering aan gemeenten voor de bekostiging van de kwijtschelding van gemeentelijke belastingen van gedupeerden door de toeslagenaffaire	Fout	n.v.t.	n.v.t.
C62	2	Specifieke uitkering aan gemeenten voor de bekostiging van de kwijtschelding van gemeentelijke belastingen van gedupeerden door de toeslagenaffaire	Onzekerheid	n.v.t.	n.v.t.
C82	1	Specifieke uitkering Schipholbalie (tranche 4)	Fout	n.v.t.	n.v.t.
C82	2	Specifieke uitkering Schipholbalie (tranche 4)	Onzekerheid	n.v.t.	n.v.t.
C92	1	Regeling specifieke uitkering Informatiepunten Digitale Overheid	Fout	n.v.t.	n.v.t.
C92	2	Regeling specifieke uitkering Informatiepunten Digitale Overheid	Onzekerheid	n.v.t.	n.v.t.
C94	1	Regeling specifieke uitkering verduurzaming slecht geïsoleerde woningen van eigenaar-bewoners en woningen van verenigingen van eigenaars, woonverenigingen en wooncoöperaties in het kader van het Nationaal Isolatieprogramma	Fout	n.v.t.	n.v.t.
C94	2	Regeling specifieke uitkering verduurzaming slecht geïsoleerde woningen van eigenaar-bewoners en woningen van verenigingen van eigenaars, woonverenigingen en wooncoöperaties in het kader van het Nationaal Isolatieprogramma	Onzekerheid	n.v.t.	n.v.t.
C105	1	Regeling specifieke uitkering startbouwimpuls	Fout	n.v.t.	n.v.t.
C105	2	Regeling specifieke uitkering startbouwimpuls	Onzekerheid	n.v.t.	n.v.t.
C106	1	Tijdelijke regeling specifieke uitkering gebiedsbudget	Fout	n.v.t.	n.v.t.
C106	2	Tijdelijke regeling specifieke uitkering gebiedsbudget	Onzekerheid	n.v.t.	n.v.t.
C209	1	Meerjarige regeling voor huisvesting aandachtsgroepen	Fout	n.v.t.	n.v.t.
C209	2	Meerjarige regeling voor huisvesting aandachtsgroepen	Onzekerheid	n.v.t.	n.v.t.

Wij hebben de getrouwheid en rechtmatigheid van de SiSa-bijlage in de jaarrekening 2023 vastgesteld.

Aanbiedingsbrief
Onze kernboodschappen
Onze conclusies
Uitkomsten controle 2023
Jaarverslag
Speerpunten
Vooruitblik
Onze samenwerking
Bijlagen
SiSa
Wet normering topinkomens
Materialiteit
Verhoogde risico's
Communicatie
Verantwoordelijkheden

Bevindingen per SiSa-regeling (3/7)

Fouten en onzekerheden 2023					
Nr	Volgnr	Specifieke uitkering of overig	Fout of onzekerheid	Financiële omvang in euro's	Toelichting fout/onzekerheid
D8	1	Onderwijsachterstandenbeleid 2023–2026 (OAB)	Fout	n.v.t.	n.v.t.
D8	2	Onderwijsachterstandenbeleid 2023–2026 (OAB)	Onzekerheid	n.v.t.	n.v.t.
D14	1	Regeling specifieke uitkering inhalen COVID-19 gerelateerde onderwijsvertragingen	Fout	n.v.t.	n.v.t.
D14	2	Regeling specifieke uitkering inhalen COVID-19 gerelateerde onderwijsvertragingen	Onzekerheid	n.v.t.	n.v.t.
D21	1	Specifieke uitkering Impuls Jongerencultuur	Fout	n.v.t.	n.v.t.
D21	2	Specifieke uitkering Impuls Jongerencultuur	Onzekerheid	n.v.t	n.v.t.
D22	1	Regeling specifieke uitkering voor de voorschoolse educatie aan ontheemde peuters	Fout	n.v.t	n.v.t.
D22	2	Regeling specifieke uitkering voor de voorschoolse educatie aan ontheemde peuters	Onzekerheid	n.v.t	n.v.t.
E3	1	Subsidieregeling sanering verkeerslawaai	Fout	n.v.t	n.v.t.
E3	2	Subsidieregeling sanering verkeerslawaai	Onzekerheid	n.v.t	n.v.t.
E21	1	Regeling specifieke uitkering circulaire ambachtscentra 2020–2022	Fout	n.v.t	n.v.t.
E21	2	Regeling specifieke uitkering circulaire ambachtscentra 2020–2022	Onzekerheid	n.v.t	n.v.t.
E27B	1	Brede doeluitkering verkeer en vervoer (SiSa tussen medeoverheden)	Fout	n.v.t	n.v.t.
E27B	2	Brede doeluitkering verkeer en vervoer (SiSa tussen medeoverheden)	Onzekerheid	n.v.t	n.v.t.
E30	1	Field Lab geluidbewust bouwen Hoofddorp	Fout	n.v.t	n.v.t.
E30	2	Field Lab geluidbewust bouwen Hoofddorp	Onzekerheid	n.v.t	n.v.t.
E33	1	Incidentele specifieke uitkering MIRT 2017–2019 (Beter benutten)	Fout	n.v.t	n.v.t.
E33	2	Incidentele specifieke uitkering MIRT 2017–2019 (Beter benutten)	Onzekerheid	n.v.t	n.v.t.
E44	1	Tijdelijke impulsregeling klimaatadaptatie 2021–2027	Fout	n.v.t	n.v.t.
E44	2	Tijdelijke impulsregeling klimaatadaptatie 2021–2027	Onzekerheid	n.v.t	n.v.t.
E56	1	Regeling specifieke uitkering doelmatig en duurzaam gebruik verkeersinfrastructuur 2021	Fout	n.v.t	n.v.t.
E56	2	Regeling specifieke uitkering doelmatig en duurzaam gebruik verkeersinfrastructuur 2021	Onzekerheid	n.v.t	n.v.t.

Wij hebben de getrouwheid en rechtmatigheid van de SiSa-bijlage in de jaarrekening 2023 vastgesteld.

Aanbiedingsbrief
Onze kernboodschappen
Onze conclusies
Uitkomsten controle 2023
Jaarverslag
Speerpunten
Vooruitblik
Onze samenwerking
Bijlagen
SiSa
Wet normering topinkomens
Materialiteit
Verhoogde risico's
Communicatie
Verantwoordelijkheden

Bevindingen per SiSa-regeling (4/7)

Fouten en onzekerheden 2023					
Nr	Volgnr	Specifieke uitkering of overig	Fout of onzekerheid	Financiële omvang in euro's	Toelichting fout/onzekerheid
E104	1	Specifieke uitkering woningbouw op korte termijn door bovenplanse infrastructuur	Fout	n.v.t	n.v.t.
E104	2	Specifieke uitkering woningbouw op korte termijn door bovenplanse infrastructuur	Onzekerheid	n.v.t	n.v.t.
F28	1	Tijdelijke regeling capaciteit decentrale overheden voor klimaat- en energiebeleid	Fout	n.v.t	n.v.t.
F28	2	Tijdelijke regeling capaciteit decentrale overheden voor klimaat- en energiebeleid	Onzekerheid	n.v.t	n.v.t.
G2	1	Gebundelde uitkering op grond van artikel 69 Participatiewet_gemeentedeel 2023	Fout	n.v.t	n.v.t.
G2	2	Gebundelde uitkering op grond van artikel 69 Participatiewet_gemeentedeel 2023	Onzekerheid	n.v.t	n.v.t.
G2	3	Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden in het kader van de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire gebundelde uitkering Participatiewet in jaar T_gemeentedeel 2023	Fout	n.v.t	n.v.t.
G2	4	Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden in het kader van de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire gebundelde uitkering Participatiewet in jaar T_gemeentedeel 2023	Onzekerheid	n.v.t	n.v.t.
G3	1	Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004_gemeentedeel 2023	Fout	n.v.t	n.v.t.
G3	2	Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004_gemeentedeel 2023	Onzekerheid	n.v.t	n.v.t.
G3	3	BBZ vóór 2020 - Gederfde baten die voorvloeien uit kwijtschelden schulden levensonderhoud BBZ in jaar T (exclusief BOB)_gemeentedeel 2023	Fout	n.v.t	n.v.t.
G3	4	BBZ vóór 2020 - Gederfde baten die voorvloeien uit kwijtschelden schulden in het kader van de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire levensonderhoud BBZ in jaar T (exclusief BOB)_gemeentedeel 2023	Onzekerheid	n.v.t	n.v.t.
G3	5	BBZ vóór 2020 - Gederfde baten die voorvloeien uit kwijtschelden van achterstallige betalingen kapitaalverstrekkingen BBZ in het kader van de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire in jaar T (exclusief BOB)_gemeentedeel 2023	Fout	n.v.t	n.v.t.
G3	6	BBZ vóór 2020 - Gederfde baten die voorvloeien uit kwijtschelden van achterstallige betalingen kapitaalverstrekkingen BBZ in het kader van de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire in jaar T (exclusief BOB)_gemeentedeel 2023	Onzekerheid	n.v.t	n.v.t.
G3	7	BBZ vóór 2020 - Gederfde baten die voorvloeien uit kwijtschelden schulden levensonderhoud BBZ en achterstallige betalingen kapitaalverstrekkingen BOB in het kader van de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire in jaar T_gemeentedeel 2023	Fout	n.v.t	n.v.t.
G3	8	BBZ vóór 2020 - Gederfde baten die voorvloeien uit kwijtschelden schulden levensonderhoud BBZ en achterstallige betalingen kapitaalverstrekkingen BOB in het kader van de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire in jaar T_gemeentedeel 2023	Onzekerheid	n.v.t	n.v.t.
G3	9	BBZ vanaf 2020 - Gederfde baten die voorvloeien uit kwijtschelden van achterstallige betalingen kapitaalverstrekkingen BBZ in het kader van de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire in jaar T_gemeentedeel 2023	Fout	n.v.t	n.v.t.
G3	10	BBZ vanaf 2020 - Gederfde baten die voorvloeien uit kwijtschelden van achterstallige betalingen kapitaalverstrekkingen BBZ in het kader van de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire in jaar T_gemeentedeel 2023	Onzekerheid	n.v.t	n.v.t.

Wij hebben de getrouwheid en rechtmatigheid van de SiSa-bijlage in de jaarrekening 2023 vastgesteld.

Aanbiedingsbrief
Onze kernboodschappen
Onze conclusies
Uitkomsten controle 2023
Jaarverslag
Speerpunten
Vooruitblik
Onze samenwerking
Bijlagen
SiSa
Wet normering topinkomens
Materialiteit
Verhoogde risico's
Communicatie
Verantwoordelijkheden

Bevindingen per SiSa-regeling (5/7)

Fouten en onzekerheden 2023					
Nr	Volgnr	Specifieke uitkering of overig	Fout of onzekerheid	Financiële omvang in euro's	Toelichting fout/onzekerheid
G4	1	Tozo 1_fundamentele rechtmatigheidseisen _gemeentedeel 2023	Fout	n.v.t	n.v.t.
G4	2	Tozo 1_fundamentele rechtmatigheidseisen _gemeentedeel 2023	Onzekerheid	n.v.t	n.v.t.
G4	3	Tozo 1_belangrijke rechtmatigheidseisen _gemeentedeel 2023	Fout	n.v.t	n.v.t.
G4	4	Tozo 1_belangrijke rechtmatigheidseisen _gemeentedeel 2023	Onzekerheid	n.v.t	n.v.t.
G4	5	Tozo 2_ gemeentedeel 2023	Fout	n.v.t	n.v.t.
G4	6	Tozo 2_gemeentedeel 2023	Onzekerheid	n.v.t	n.v.t.
G4	7	Tozo 3_gemeentedeel 2023	Fout	n.v.t	n.v.t.
G4	8	Tozo 3_gemeentedeel 2023	Onzekerheid	n.v.t	n.v.t.
G4	9	Tozo 4_gemeentedeel 2023	Fout	n.v.t	n.v.t.
G4	10	Tozo 4_gemeentedeel 2023	Onzekerheid	n.v.t	n.v.t.
G4	11	Tozo 5_gemeentedeel 2023	Fout	n.v.t	n.v.t.
G4	12	Tozo 5_gemeentedeel 2023	Onzekerheid	n.v.t	n.v.t.
G4	13	Kwijtschelding schulden Tozo in het kader van de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire - gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden levensonderhoud in jaar T_gemeentedeel 2023	Fout	n.v.t	n.v.t.
G4	14	Kwijtschelding schulden Tozo in het kader van de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire - gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden levensonderhoud in jaar T_gemeentedeel 2023	Onzekerheid	n.v.t	n.v.t.
G4	15	Kwijtschelding schulden Tozo in het kader van de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire - gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden van achterstallige betalingen op kapitaalverstrekking in jaar T_gemeentedeel 2023	Fout	n.v.t	n.v.t.
G4	16	Kwijtschelding schulden Tozo in het kader van de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire - gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden van achterstallige betalingen op kapitaalverstrekking in jaar T_gemeentedeel 2023	Onzekerheid	n.v.t	n.v.t.
G10	1	Wet inburgering_ gemeentedeel 2023	Fout	n.v.t	n.v.t.
G10	2	Wet inburgering_ gemeentedeel 2023	Onzekerheid	n.v.t	n.v.t.

Wij hebben de getrouwheid en rechtmatigheid van de SiSa-bijlage in de jaarrekening 2023 vastgesteld.

Aanbiedingsbrief
Onze kernboodschappen
Onze conclusies
Uitkomsten controle 2023
Jaarverslag
Speerpunten
Vooruitblik
Onze samenwerking
Bijlagen
SiSa
Wet normering topinkomens
Materialiteit
Verhoogde risico's
Communicatie
Verantwoordelijkheden

Bevindingen per SiSa-regeling (6/7)

Fouten en onzekerheden 2023					
Nr	Volgnr	Specifieke uitkering of overig	Fout of onzekerheid	Financiële omvang in euro's	Toelichting fout/onzekerheid
G12	1	Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden Bijzondere bijstand in het kader van de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire in jaar T_ gemeentedeel 2023	Fout	n.v.t	n.v.t.
G12	2	Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden Bijzondere bijstand in het kader van de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire in jaar T_gemeentedeel 2023	Onzekerheid	n.v.t	n.v.t.
G12	3	Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden Wet Inburgering van 13 september 2012 in het kader van de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire in jaar T_gemeentedeel 2023	Fout	n.v.t	n.v.t.
G12	4	Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden Wet Inburgering van 13 september 2012 in het kader van de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire in jaar T_gemeentedeel 2023	Onzekerheid	n.v.t	n.v.t.
G13	1	Besteding/baten onderwijsroute_gemeentedeel 2023	Fout	n.v.t	n.v.t.
G13	2	Besteding/baten onderwijsroute_gemeentedeel 2023	Onzekerheid	n.v.t	n.v.t.
G13	3	Bestedingen/baten overige voorzieningen_ gemeentedeel 2023	Fout	n.v.t	n.v.t.
G13	4	Bestedingen/baten overige voorzieningen_ gemeentedeel 2023	Onzekerheid	n.v.t	n.v.t.
H4	1	Regeling specifieke uitkering stimulering sport	Fout	n.v.t	n.v.t.
H4	2	Regeling specifieke uitkering stimulering sport	Onzekerheid	n.v.t	n.v.t.
H8	1	Regeling Sportakkoord 2020-2022	Fout	n.v.t	n.v.t.
H8	2	Regeling Sportakkoord 2020-2022	Onzekerheid	n.v.t	n.v.t.
H12	1	Regeling specifieke uitkering lokale preventieakkoorden of preventieaanpakken	Fout	n.v.t	n.v.t.
H12	2	Regeling specifieke uitkering lokale preventieakkoorden of preventieaanpakken	Onzekerheid	n.v.t	n.v.t.
H14B	1	SPUK expertisecentra jeugdhulp	Fout	n.v.t	n.v.t.
H14B	2	SPUK expertisecentra jeugdhulp	Onzekerheid	n.v.t	n.v.t.
H21	1	Specifieke uitkering cliëntondersteuning	Fout	n.v.t	n.v.t.
H21	2	Specifieke uitkering cliëntondersteuning	Onzekerheid	n.v.t	n.v.t.

Wij hebben de getrouwheid en rechtmatigheid van de SiSa-bijlage in de jaarrekening 2023 vastgesteld.

Aanbiedingsbrief
Onze kernboodschappen
Onze conclusies
Uitkomsten controle 2023
Jaarverslag
Speerpunten
Vooruitblik
Onze samenwerking
Bijlagen
SiSa
Wet normering topinkomens
Materialiteit
Verhoogde risico's
Communicatie
Verantwoordelijkheden

Bevindingen per SiSa-regeling (7/7)

Fouten en onzekerheden 2023					
Nr	Volgnr	Specifieke uitkering of overig	Fout of onzekerheid	Financiële omvang in euro's	Toelichting fout/onzekerheid
H25	1	Regeling Specifieke uitkering ijsbanen en zwembaden (ronde 3)	Fout	n.v.t	n.v.t.
H25	2	Regeling Specifieke uitkering ijsbanen en zwembaden (ronde 3)	Onzekerheid	n.v.t	n.v.t.
H26B	1	Regeling specifieke uitkering randvoorwaardelijke functies jeugdhulp	Fout	n.v.t	n.v.t.
H26B	2	Regeling specifieke uitkering randvoorwaardelijke functies jeugdhulp	Onzekerheid	n.v.t	n.v.t.
H30	1	Specifieke uitkering versterking voor sport en bewegen, gezondheidsbevordering, cultuurparticipatie en de sociale basis 2023-2026	Fout	n.v.t	n.v.t.
H30	2	Specifieke uitkering versterking voor sport en bewegen, gezondheidsbevordering, cultuurparticipatie en de sociale basis 2023-2026	Onzekerheid	n.v.t	n.v.t.
H32	1	Regeling specifieke uitkering Meerkosten Energie Openbare Zwembaden	Fout	n.v.t	n.v.t.
H32	2	Regeling specifieke uitkering Meerkosten Energie Openbare Zwembaden	Onzekerheid	n.v.t	n.v.t.
H35	1	Specifieke uitkering IZA-doelen 2023-2026	Fout	n.v.t	n.v.t.
H35	2	Specifieke uitkering IZA-doelen 2023-2026	Onzekerheid	n.v.t	n.v.t.

Wij hebben de getrouwheid en rechtmatigheid van de SiSa-bijlage in de jaarrekening 2023 vastgesteld.

Aanbiedingsbrief
Onze kernboodschappen
Onze conclusies
Uitkomsten controle 2023
Jaarverslag
Speerpunten
Vooruitblik
Onze samenwerking
Bijlagen
SiSa
Wet normering topinkomens
Materialiteit
Verhoogde risico's
Communicatie
Verantwoordelijkheden

Wet normering topinkomens

De bezoldiging van uw topfunctionarissen is juist verantwoord in de WNT-bijlage

Geen controlebevindingen in de WNT-verantwoording 2023

Als onderdeel van onze controle hebben wij de naleving van de Wet normering topinkomens ('WNT') gecontroleerd. Uit onze controle blijken geen bevindingen. Op grond van de wet zijn de griffier en de gemeentesecretaris aangewezen als topfunctionaris. Hun bezoldiging is juist en volledig verantwoord in de bijlage WNT in uw jaarstukken.

Wilt u meer weten over de WNT? Kijkt u dan op: https://www.topinkomens.nl.

Bijlage WNT	
	U hebt vier topfunctionarissen verantwoord in de jaarrekening 2023.
	Alle topfunctionarissen zijn in loondienst.
	U hebt in 2023 geen ontslagvergoedingen boven de WNT-grens uitgekeerd.

De WNT is in 2023 beperkt gewijzigd

In 2023 is er voor de WNT weinig gewijzigd ten opzichte van 2022. Wel zijn de bedragen geïndexeerd op basis van de loonontwikkeling in de sector overheid. De wettelijk maximale bezoldiging voor topfunctionarissen is aangepast van €216.000 in 2022 naar €223.000 in 2023.

De aandachtspunten voor de WNT-verantwoording 2023 uitgelicht

Daarnaast waren de volgende aandachtspunten mogelijk relevant voor de WNT-verantwoording 2023 van de gemeente Haarlemmermeer:

- Als een van de topfunctionarissen ook nog een bezoldiging op andere gronden dan de topfunctie krijgt, dan had er mogelijk een extra overzicht in de WNT-verantwoording opgenomen moeten worden. Voor de gemeente Haarlemmermeer is dit niet van toepassing gebleken.
- Als de gemeente niet-topfunctionarissen in dienst zou hebben die in 2023 méér bezoldiging ontvingen dan hun deeltijdfactor maal €223.000, dan hadden deze (op functie) als 'overige functionarissen' in de WNT-verantwoording opgenomen moeten worden. Voor de gemeente Haarlemmermeer is dit niet van toepassing gebleken.

Aanbiedingsbrief
Onze kernboodschappen
Onze conclusies
Uitkomsten controle 2023
Jaarverslag
Speerpunten
Vooruitblik
Onze samenwerking
Bijlagen
SiSa
Wet normering topinkomens
Materialiteit
Verhoogde risico's
Communicatie
Verantwoordelijkheden

Materialiteit

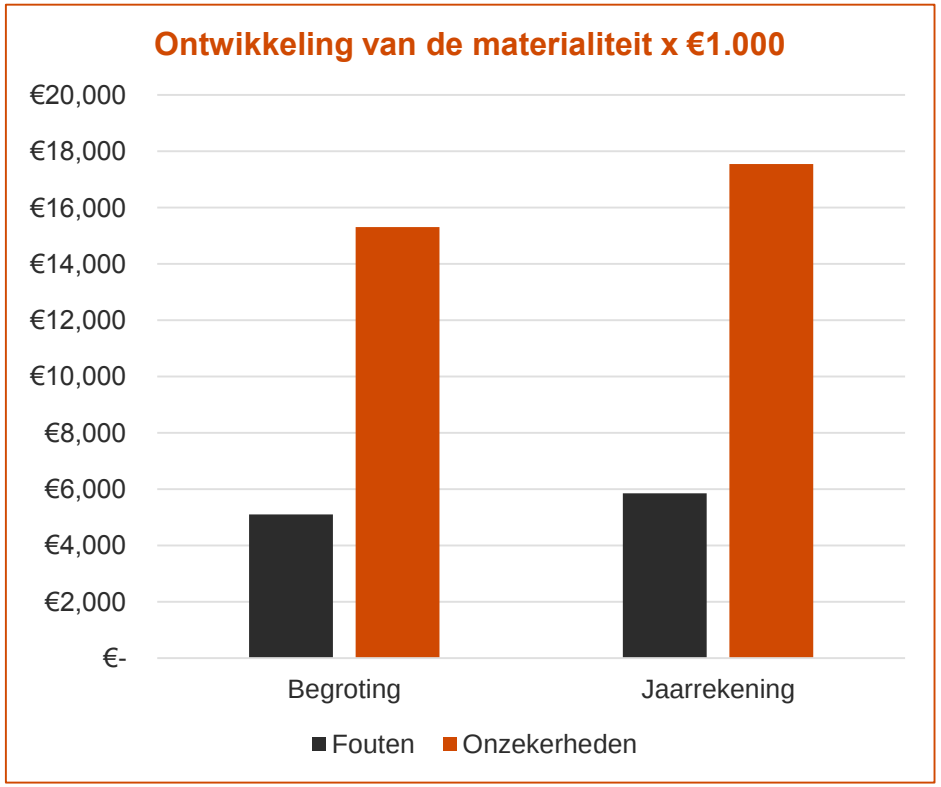
De materialiteit is gedurende de controle toegenomen

De gehanteerde materialiteit is €5,8 miljoen

De reikwijdte van onze controle wordt beïnvloed door het toepassen van materialiteit. Het begrip ‘materieel’ wordt toegelicht in de paragraaf ‘Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening’ in onze controleverklaring. Afwijkingen worden als materieel beschouwd wanneer redelijkerwijs kan worden verwacht dat ze, elk afzonderlijk of in totaal, gevolgen kunnen hebben voor de economische beslissingen die gebruikers op grond van de jaarrekening nemen.

In het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (BADO) zijn de goedkeuringstoleranties bepaald die de accountant ten behoeve van de oordeelsvorming over de jaarrekening van de gemeente hanteert. De totale werkelijke kosten van de gemeente, inclusief de toevoegingen aan de bestemmingsreserves, vormen de totale werkelijke kosten van de gemeente. De materialiteit bepaalt de aard, timing en omvang van onze controle-werkzaamheden en het effect van vastgestelde afwijkingen op onze verklaring.

In ons controleplan hebben wij een materialiteit vastgesteld van €5,1 miljoen. De materialiteit wordt echter geactualiseerd op basis van de feitelijke financiële gegevens en wijzigingen in uw organisatie en omgeving gedurende het hele jaar. Aangezien de werkelijke lasten, inclusief dotaties aan de bestemmings-reserves, hoger zijn dan in de programmabegroting op basis waarvan wij onze initiële materialiteit hebben berekend, heeft er op basis van de wettelijke uitgangspunten een verhoging plaatsgevonden naar €5,8 miljoen.

Aanbiedingsbrief
Onze kernboodschappen
Onze conclusies
Uitkomsten controle 2023
Jaarverslag
Speerpunten
Vooruitblik
Onze samenwerking
Bijlagen
SiSa
Wet normering topinkomens
Materialiteit
Verhoogde risico's
Communicatie
Verantwoordelijkheden

Verhoogde risico's (1/2)

Bij de uitvoering van de werkzaamheden ten aanzien van de verhoogde risico's hebben we geen uitzonderingen of aanwijzingen van frauduleuze activiteiten opgemerkt

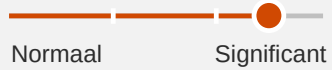
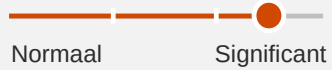
In onderstaande tabel geven wij een samenvatting van de bevindingen van verrichte werkzaamheden met betrekking tot de significante en hogere-normale risico's die in ons controleplan zijn vastgesteld.

Ten opzichte van ons controleplan hebben wij geen nieuwe risico's geïdentificeerd.

Risico	Uitkomst controlewerkzaamheden	Risiconiveau
Managementbeïnvloeding: het doorbreken van interne beheersingsmaatregelen door het management	Het doorbreken van de beheersingsmaatregelen door het management is op basis van de controlestandaarden altijd een significant risico. Interne beheersingsmaatregelen, ongeacht hoe goed in opzet en bestaan, kunnen risico's van materiële onjuistheden in de jaarrekeningen slechts beperken, en niet volledig afdekken, wegens de inherente beperkingen van interne beheersingsmaatregelen. We hebben een data-analyse uitgevoerd op (handmatige) boekingen 2023 voor de gemeente Haarlemmermeer. We hebben uit hoofde van deze test geen ongebruikelijke transacties geconstateerd.	Normaal — Significant
Waardering voorraden: het risico in relatie tot de waardering van de grondexploitaties	Het risico van waardering van de grondexploitaties is doorgaans bij gemeenten een verhoogd risico. Dit komt omdat er veel schattingsposten zijn gemoeid met deze balanspost. Behalve de parameters (kostenstijging, opbrengstenstijging, etc.) is de waardering gebaseerd op een raming van nog te maken kosten en nog te realiseren opbrengsten. We hebben controlewerkzaamheden uitgevoerd op de waardering en we hebben uit hoofde van deze test geen bijzonderheden geconstateerd.	Normaal — Significant
Rechtmatigheid van de aanbestedingen: het risico van het niet nakomen van aanbestedingsrichtlijnen	De aanbestedingsrichtlijnen zijn complex. De omvang van de onrechtmatige aanbestedingen is toegenomen als gevolg van de onrechtmatige aanbesteding van de kosten voor de opvang van ontheemden uit Oekraïne. In de rechtmatigheidsverantwoording is een fout van €14,1 miljoen verantwoord, waarvan €12,1 miljoen betrekking heeft op de ontheemden uit Oekraïne.	Normaal — Significant

Aanbiedingsbrief
Onze kernboodschappen
Onze conclusies
Uitkomsten controle 2023
Jaarverslag
Speerpunten
Vooruitblik
Onze samenwerking
Bijlagen
SiSa
Wet normering topinkomens
Materialiteit
Verhoogde risico's
Communicatie
Verantwoordelijkheden

Verhoogde risico's (2/2)

Risico	Uitkomst controlewerkzaamheden	Risiconiveau
Aanbestedingen: het risico dat aanbestedingen worden gegund aan bevriende partijen	Het risico rondom mogelijke gunning aan bevriende partijen is doorgaans bij gemeenten een verhoogd risico. Dit komt omdat gemeenten zaken doen met een veelvoud aan leveranciers met ook nog een grote diversiteit in inkoop van goederen en diensten. Bij onze controlewerkzaamheden hebben we gecontroleerd of voldoende functiescheiding is gehanteerd bij aanbestedingstrajecten en bij het aangaan van contracten en bij eventueel meerwerk voor uitgaven die gerelateerd zijn aan 'werken'. We hebben bij het uitvoeren van deze controlewerkzaamheden geen bevindingen geconstateerd.	
Grondverkopen: het risico van niet-zakelijke transacties bij grondverkopen	Het risico rondom mogelijke niet-zakelijke transacties bij grondverkopen is doorgaans bij gemeenten met een relatief grote projectportefeuille een verhoogd risico. Dit komt omdat er doorgaans veel grondverkopen plaatsvinden. Bij onze controlewerkzaamheden hebben we gecontroleerd of bij grondverkopen een marktconforme prijs is ontvangen en dat daarbij de bandbreedtes zijn gehanteerd die de raad heeft meegegeven in de grondprijzennota. We hebben bij het uitvoeren van deze controlewerkzaamheden geen bijzonderheden geconstateerd.	
Sociaal domein: het risico rondom prestatielevering	Prestatielevering in het sociaal domein was al complex. De gemeente Haarlemmermeer is voor het aspect prestatielevering niet (meer) afhankelijk van de productieverantwoordingen van zorgleveranciers en voert zelf (interne) controles uit. Vanuit deze interne controle en vanuit onze controle zijn geen afwijkingen boven de rapporteringstolerantie gebleken.	
Frauderisico als gevolg van het wijzigen van crediteurenstamgegevens	In 2022 hebben we een nieuw risico geïdentificeerd als gevolg van het hack-incident dat heeft plaatsgevonden in november 2022. Het incident kon mede plaatsvinden door een leemte in de werking van de interne beheersing ten aanzien van de wijzigingen van crediteurenstamgegevens (bankrekeningnummer in het bijzonder). Op basis van een steekproef op de mutaties van crediteuren-stamgegevens hebben wij de juistheid van de wijzigingen vastgesteld.	

Aanbiedingsbrief
Onze kernboodschappen
Onze conclusies
Uitkomsten controle 2023
Jaarverslag
Speerpunten
Vooruitblik
Onze samenwerking
Bijlagen
SiSa
Wet normering topinkomens
Materialiteit
Verhoogde risico's
Communicatie
Verantwoordelijkheden

Communicatie

Update over onze communicatie met u

Vereiste communicatie op grond van controlestandaarden	Controleplan	Rapportage interim-bevindingen	Accountantsverslag
Mededeling over de verantwoordelijkheden van de accountant	●		
Bevestiging van de onafhankelijkheid van PwC	●		●
De zaken die zijn aangemerkt als kernpunten van de controle	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Eventuele significante tekortkomingen in de interne controle		●	●
Eventuele ontdekte of vermoede fraude		●	●
Niet naleven van wet- en regelgeving			●
Schriftelijke bevestigingen gevraagd van het college van burgemeester en wethouders			●
Alle zaken die van invloed zijn op de vorm en inhoud van de controleverklaring			●
Standpunt van de accountant over belangrijke kwalitatieve aspecten van de verslaggeving door het college			●
Rapporteren over significante moeilijkheden, aangelegenheden en overige zaken die van belang zijn voor het toezicht op het financiële verslaggevingsproces			●
Niet-gecorrigeerde afwijkingen			●
Significante aangelegenheden die naar voren komen tijdens de controle in verband met verbonden partijen van de gemeente			●
Beschrijving van de reikwijdte en timing van de controle, waaronder significante risico's		●	●

Aanbiedingsbrief
Onze kernboodschappen
Onze conclusies
Uitkomsten controle 2023
Jaarverslag
Speerpunten
Vooruitblik
Onze samenwerking
Bijlagen
SiSa
Wet normering topinkomens
Materialiteit
Verhoogde risico's
Communicatie
Verantwoordelijkheden

Verantwoordelijkheden (1/2)

Overzicht van verantwoordelijkheden van het college en de raad met betrekking tot fraude en niet-naleving van wet- en regelgeving

De verantwoordelijkheden van het college

Deze bestaan uit:

- het identificeren en monitoren van de wet- en regelgeving die van toepassing is op de gemeente en zorgen voor volledigheid ervan;
- het uitvoeren van een risicobeoordeling die expliciet het risico op fraude omvat, door een analyse van prikkels en druk, kansen, en gedrag en rationalisatie, en het risico van niet-naleving van wet- en regelgeving;
- het opstellen en uitvoeren van programma's en beheersingsmaatregelen ter preventie, ontmoediging en opsporing van fraude (fraudebestrijdings-programma's) en niet-naleving van wet- en regelgeving;
- het waarborgen dat de cultuur en de omgeving van de gemeente integer zijn en ethisch gedrag bevorderen;
- ervoor zorgen dat de activiteiten van de gemeente worden uitgevoerd conform de bepalingen van wet- en regelgeving, inclusief het voldoen aan de wet- en regelgeving waarin de vaststelling van de bedragen en de toelichtingen in de jaarrekening wordt geregeld;
- het onderzoeken van iedere vermeende of vermoede misstand die onder de aandacht van het management wordt gebracht.

De verantwoordelijkheden van degenen die zijn belast met toezicht (de gemeenteraad)

Deze bestaan uit:

- het versterken van een cultuur van integriteit en ethisch gedrag door middel van actief toezicht;
- het beoordelen van de vaststelling van frauderisico's door het management en niet-naleving van wet- en regelgeving, het nemen van passende maatregelen en het zorgen voor een juiste *tone at the top*;
- het waarborgen dat het senior management, de raad en het college passende maatregelen nemen om fraude en niet-naleving van wet- en regelgeving te ontmoedigen en te voorkomen, voor een betere bescherming van investeerders, medewerkers en andere belanghebbenden;
- het onderzoeken van iedere vermeende of vermoede misstand die onder de aandacht van de gemeenteraad wordt gebracht;
- het aannemen van een kritische houding ten opzichte van het college op het gebied van niet-gebruikelijke transacties met verbonden partijen.

Aanbiedingsbrief
Onze kernboodschappen
Onze conclusies
Uitkomsten controle 2023
Jaarverslag
Speerpunten
Vooruitblik
Onze samenwerking
Bijlagen
SiSa
Wet normering topinkomens
Materialiteit
Verhoogde risico's
Communicatie
Verantwoordelijkheden

Verantwoordelijkheden (2/2)

Overzicht van verantwoordelijkheden van ons als accountant met betrekking tot fraude en niet-naleving van wet- en regelgeving

De verantwoordelijkheid van de accountant

Deze bestaat uit:

- het plannen en uitvoeren van de controle om een redelijke zekerheid te krijgen dat de jaarrekening geen afwijkingen van materieel belang bevat, hetzij door fraude of door fouten;
- het beoordelen of de programma's en de interne beheersingsmaatregelen van de gemeente, waarmee geïdentificeerde risico's van materiële fouten als gevolg van fraude en van niet-naleving van wet- en regelgeving worden aangepakt, op de juiste wijze zijn opgezet en worden uitgevoerd;
- het evalueren van het proces dat het management hanteert voor het beoordelen van de doeltreffendheid van de programma's en interne beheersingsmaatregelen in verband met fraude en niet-naleving van wet- en regelgeving;
- het evalueren van iedere fraude door het senior management en het effect op de beheersingsomgeving;
- het adequaat reageren op tijdens de controle geconstateerde (vermoede) fraude en niet-naleving van wet- en regelgeving.

Onze doelstellingen met betrekking tot fraude en niet-naleving van wet- en regelgeving in de context van onze controle van de jaarrekening

Deze zijn als volgt:

- het vaststellen en beoordelen van het risico van materiële onjuistheden in de jaarrekening als gevolg van fraude en als gevolg van niet-naleving van wet- en regelgeving;
- het verkrijgen van voldoende geschikte controle-informatie met betrekking tot de beoordeelde risico's van materiële onjuistheden als gevolg van fraude, door een gepaste controleaanpak te ontwerpen en te implementeren;
- het verkrijgen van voldoende geschikte controle-informatie met betrekking tot de naleving van de bepalingen van die wet- en regelgeving waarvan algemeen wordt erkend dat ze directe gevolgen hebben voor de bepaling van materiële bedragen en toelichtingen in de jaarrekening; en
- het adequaat reageren op tijdens de controle geconstateerde (vermoede) fraude en niet-naleving van wet- en regelgeving.